

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2019-02-15
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 12201-17

B 12203-17

PARTER

Tilltalad

TERO Erkki Kivisaari, 19721221-6951
Hakunintie 16
00420 Helsinki
Finland
Medborgare i Finland

Försvare:

Advokat Staffan Bergqvist
Advokatgruppen i Stockholm AB
Box 5153
102 44 Stockholm

Försvare:

Advokat Leif Gustafson
Advokatgruppen i Stockholm AB
Box 5153
102 44 Stockholm

Åklagare

Extra åklagare Gunnar Stetler och kammaråklagare Berndt Berger
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot korruption
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Bestickning, grovt brott, 17 kap 7 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2012
2007-10-01 -- 2010-12-16 (5 tillfällen)

Ersättning

Tero Kivisaari tillerkänns ersättning av allmänna medel för rättegångskostnad med 14 337 511 kr. Av beloppet avser 14 207 074 kr försvararkostnader varav 11 138 560 kr avser ombudsarvode, 227 099 kr utlägg och 2 841 415 kr mervärdesskatt; och 130 437 kr avser ersättning för inställelse varav 78 873 kr utgör reseersättning och 51 564 kr traktamente.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307	Scheelegatan 7	08-561 654 10		måndag - fredag
104 20 Stockholm		E-post: stockholms.tingsratt.avdelning4@dom.se		08:00-16:00
		www.stockholmstingsratt.se		

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2019-02-15
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 12201-17

B 12203-17

Tilltalad

OLLI Teppo Tuohimaa, 19640130-1855
Al Naeem Building, flat No. 1105
Dafan, Ras Al Khaimah
P.O. Box RAK 86086 Al Jazeera Al
Hamra
Förenade Arabemiraten
Medborgare i Finland

Försvare:

Advokat Olof Kullinger
Advokatfirman NORDIA KB
Box 70389
107 24 Stockholm

Försvare:

Advokat Hans Strandberg
Advokatfirman NORDIA KB
Box 70389
107 24 Stockholm

Åklagare

Extra åklagare Gunnar Stetler och kammaråklagare Berndt Berger
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot korruption
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Bestickning, grovt brott, 17 kap 7 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2012
2007-10-01 -- 2010-12-16 (5 tillfällen)

Ersättning

Olli Tuohimaa tillerkänns ersättning av allmänna medel för rättegångskostnad med 11 884 570 kr. Av beloppet avser 11 744 965 kr försvararkostnader varav 11 732 488 kr avser ombudsarvode och 12 477 kr utlägg; och 139 606 kr avser kostnader för inställelse varav 67 837 kr utgör reseersättning och 71 769 kr traktamente.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2019-02-15
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 12201-17

B 12203-17

Tilltalad

LARS Gunnar Nyberg, 19511207-0213
Avenida da Republica 1910
Quinta Patino, lote 68
2645-143 Alcabideche
Portugal

Försvare:

Advokat Cristina Bergner
Advokatfirman NOVA AB
Box 55996
102 16 Stockholm

Försvare:

Advokat Stephane Pleijel
Advokatfirman NOVA AB
Box 55996
102 16 Stockholm

Åklagare

Extra åklagare Gunnar Stetler och kammaråklagare Berndt Berger
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot korruption
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Bestickning, grovt brott, 17 kap 7 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2012
2007-10-01 -- 2010-12-16 (5 tillfällen)

Ersättning

Lars Nyberg tillerkänns ersättning av allmänna medel för rättegångskostnad med 11 067 511 kr. Av beloppet avser 10 949 054 kr försvararkostnader varav 8 759 243 kr avser ombudsarvode och 2 189 811 kr mervärdesskatt; och 118 457 kr avser resekostnader för inställelse.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2019-02-15
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 12201-17

B 12203-17

Motpart

Telia Company AB, 556103-4249
Stjärntorget 1
169 94 Solna

Ombud:

Jur.kand. Lisa Ejelöv
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Ombud:

Advokat Johan Skog
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Ombud:

Advokat Andreas Steen
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Åklagare

Extra åklagare Gunnar Stetler och kammaråklagare Berndt Berger
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot korruption
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Förverkande och beslag

Yrkandet om förverkande av 208 500 000 USD ogillas.

Ersättning

Telia Company AB tillerkänns ersättning av allmänna medel för rättegångskostnad med 954 190 kr. Beloppet avser ombudsarvode.

INNEHÅLL

1	SAMMANFATTNING.....	7
2	BAKGRUND	10
2.1	Uzbekistan	10
2.2	Telias förvärv av MCT och samarbete med en uzbekisk partner	12
2.3	Efterföljande granskning av samarbetet med den uzbekiska partnern.....	16
3	SVENSK DOMSRÄTT	17
4	ÅTALEN OCH TALAN OM FÖRVERKANDE	18
4.1	Ansvarsyrkanden i mål B 12201-17	18
4.2	Förverkandeyrkande i mål B 12203-17	23
4.3	Inställningar till ansvarsyrkanden i mål B 12201-17.....	26
4.3.1	Tero Kivisaari	26
4.3.2	Olli Tuohimaa.....	27
4.3.3	Lars Nyberg	27
4.4	Inställning till förverkandeyrkandet i mål B 12203-17	28
5	UTREDNINGEN I MÅLET	30
5.1	Åklagarens muntliga bevisning.....	30
5.2	Åklagarens skriftliga bevisning	30
5.3	De åtalades skriftliga bevisning	31
5.4	De tilltalades uppgifter	31
5.4.1	Tero Kivisaari	31
5.4.2	Olli Tuohimaa.....	32
5.4.3	Lars Nyberg	33
5.5	Referat av förhör	34
6	DOMSKÄL.....	34
6.1	Straffansvaret i mål B 12201-17	34
6.1.1	Tillämpliga straffrättsliga bestämmelser	34
6.1.2	Allmänt om bevisning	38
6.1.2.1	Beviskravet	38
6.1.2.2	Utredningens robusthet	38
6.1.2.3	Gärningsidentitet.....	39
6.1.2.4	Bevisvärdering	40

6.1.3	Handlingsförloppet avseende transaktionerna med den uzbekiska partnern under åren 2007–2010	41
6.1.3.1	Åtalspunkterna 1–5	41
6.1.3.2	Gulnara Karimovas koppling till Takilant och Zeromax	48
6.1.3.3	Slutsats	49
6.1.4	Allmänna anmärkningar på åtalen	50
6.1.4.1	Svag gärningsidentitet och brister i utredningens robusthet	50
6.1.4.2	Legalitetsprincipen och processens yttre ram	53
6.1.5	Bestickning i första hand av Gulnara Karimova som arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning.....	54
6.1.5.1	Vad tingsrätten ska pröva.....	54
6.1.5.2	Den rättsliga regleringen.....	56
6.1.5.3	Obestämd offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning inom telekomsektorn.....	60
6.1.5.4	Bestämda offentliga anställningar eller uppdrag inom uzbekisk utrikesförvaltning	77
6.1.6	Bestickning i andra och tredje hand av tjänsteman/tjänstemän eller Bekhzod Akhmedov med ”annan” som mottagare.....	83
6.1.6.1	Inledning	83
6.1.6.2	Rättslig reglering - Annanbegreppet.....	84
6.1.6.3	Gynnande koppling i det här fallet.....	84
6.1.6.4	Sammanfattning	85
6.1.6.5	Slutsats	86
6.1.7	Sammantagen straffrättslig bedömning.....	86
6.1.8	Åtalets nerlagda del	87
6.2	Förverkande i mål B 12203-17.....	87
6.3	Rättegångskostnader	87
6.3.1	Inledning	87
6.3.2	Tero Kivisaari	90
6.3.3	Olli Tuohimaa	91
6.3.4	Lars Nyberg	93
6.3.5	Telia.....	93
	HUR MAN ÖVERKLAGAR,	93

1 SAMMANFATTNING

Åtalen avser mutanklagelser under åren 2007–2010 med anledning av de avtal och transaktioner med en uzbekisk lokal partner som följde på TeliaSoneras (Telia) etablering i Uzbekistan. Tingsrätten har prövat det straffrättsliga ansvaret för grov bestickning enligt åtalen riktade mot dåvarande chefen för affärsområdet Eurasien inom Telia, Tero Kivisaari, Telias dåvarande vd Lars Nyberg och dåvarande chefsjuristen för Telias nederländska dotterbolag Fintur Holdings B.V., Olli Tuohimaa. Tingsrätten har också tagit ställning till talan om förverkande riktad mot Telia på 208,5 miljoner amerikanska dollar (MUSD) utgörande utbyte eller fördelar av påstådda brott.

Det handlingsförlopp avseende transaktionerna som åklagaren har gjort gällande i fråga om avtal och därmed sammanhängande betalningar till konton tillhörande främst Takilant Ltd, ett bolag med koppling till den dåvarande uzbekiska presidenten Islam Karimovs dotter, Gulnara Karimova, har objektivt sett ansetts utrett i målet.

Enligt åtalen ska transaktionerna ha innefattat mutor. För att mutlagstiftningen överhuvudtaget ska bli tillämplig förutsätts att påstådda mottagare är mutbara, dvs. de måste falla in under den begränsade krets av mutbara personer som gällde enligt dåtidens svenska lagstiftning. Åklagarens gärningsbeskrivning har ansetts oklar i flera avseenden, bl.a. avseende personkretsen. När det gäller vad åklagaren har gjort gällande i första hand, har påståendet om att Gulnara Karimova innehaft en tjänst eller uppgift/uppdrag inom telekomsektorn som arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning inte närmare konkretiserats. Gärningsbeskrivningen har även konstaterats vara oklar i fråga om vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän som enligt åklagarens gärningspåstående i andra hand ska vara mutade genom Telias affärer med Takilant Ltd.

Särskilt avseende dessa oklara delar av gärningspåståendet har stora brister i utredningens robusthet kunnat konstateras. Påståendet att Gulnara Karimova agerat i tjänsteutövning som offentlig arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning med uppgift inom telekomsektorn har alltså inte kunnat bevisas; en alternativ förklaring har istället bedömts rimlig, innebärande att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna genom Takilant Ltd.

Åklagarens påstående om att Gulnara Karimova obehörigen utövat främmande stats myndighet, s.k. faktisk myndighetsutövning, utan att inneha anställning eller uppdrag har konstaterats inte utgöra brott enligt mutlagstiftningen; detta eftersom också faktisk myndighetsutövning förutsätter anställning eller uppdrag.

I fråga om olika bestämda offentliga anställningar eller uppdrag inom den uzbekiska utrikesförvaltningen som Gulnara Karimova enligt åklagaren innehaft har tingsrätten prövat det s.k. tjänstesambandet mellan eventuella förmåner från Telia och redovisade befattningar och funktioner. Vid prövningen har konstaterats att utredningen inte visar att det verksamhetsområde inom vilket Gulnara Karimova verkat innefattat nationella telekomfrågor. Tingsrätten har därför inte funnit det bevisat att tjänstesamband förelegat.

Vid påståenden om bestickning där förmånen lämnats direkt till någon annan än tjänstemannen, i det här fallet till Takilant Ltd /Gulnara Karimova, måste det finnas någon form av koppling mellan tjänstemannen och annan, så att förmånen kan sägas på ett eller annat sätt ha gynnats tjänstemannen (gynnande koppling). I den del åklagaren inte har konkretiserat vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän han i andra och tredje hand menar har mutats har det inte varit möjligt att göra en sådan prövning.

I den del där åklagaren har konkretiserat tjänstemännen till generaldirektören för telekommyndigheten, Abdulla Aripov och vd:n för telekomoperatören Uzdunrobita,

Bekhzod Ahmedov, saknas utredning som bevisar en gynnande koppling mellan dem och Takilant Ltd /Gulnara Karimova.

Sammantaget konstateras att centrala objektiva rekvisit för bestickningsbrottet som personkrets, tjänstesamband och ”annan” som mottagare inte har bevisats av åklagaren. Det har därmed inte funnits anledning för tingsrätten att gå vidare i sin prövning av övriga brottsrekvisit och pröva om transaktionerna innehållit någon förmån och om den i så fall varit otillbörlig. Inte heller har det funnits anledning att granska de åtalades berättelser och den bevisning de åberopat.

De åtalade frikänns från åtalen för grov bestickning.

Vid den bedömningen i ansvarsdelen lämnas även talan om förverkande riktad mot Telia utan bifall.

2 BAKGRUND

I avsnittet ges en bakgrund till åtalen. Inledningsvis redovisas allmän landinformation om Uzbekistan och landets telekommarknad vid de tidpunkter som åtalen omfattar och därefter redovisas i kronologisk ordning händelser som rör Telias inträde på den uzbekiska telekommarknaden och den efterföljande granskningen av samarbetet med den uzbekiska partnern.

2.1 Uzbekistan

Uzbekistan är ett land med ca 30 miljoner invånare i Centralasien med Tasjkent som huvudstad. Landet gränsar till Kazakstan, Turkmenistan, Afghanistan, Tadzjikistan och Kirgizistan.

Bild 1.

Under de i målet aktuella åren 2007–2010 styrdes landet av president Islam Karimov. President Karimov hade två döttrar: Gulnara Karimova och Lola Karimova. Varken president- eller parlamentsval i Uzbekistan betraktades som fria och rättvisa. Godtyckliga frihetsberövanden förekom regelbundet i landet. Rättsväsendet var i praktiken beroende av den exekutiva makten vilket ledde till en låg grad av säkerhet. De politiska institutionerna dominerades av ett starkt presidentstyre.¹ Uzbekistan placerades på plats nr 175 av totalt 179 listade länder i det s.k. Corruption Perceptions Index (CPI) år 2007.

I Uzbekistan hanterades i formellt hänseende telekommunikationsärenden av den uzbekiska motsvarigheten till Post- och Telestyrelsen (Uzbek Agency for Communications and Information, UzACI). Generaldirektör för UzACI var Abdulla Aripov. Han var också ansvarig minister för telekommunikationsfrågor.

År 2006 bedrev tre bolag telekomverksamhet i Uzbekistan: Mobile Telesystems OJSC (MTS), VimpelCom Ltd (VimpelCom) och MCT Corp. (MCT).

MTS var ett ryskt bolag som i augusti 2004 förvärvade den största mobiloperatören i landet, Uzdunrobita FE LLC (Uzdunrobita). Bolaget var ledande och hade i mars 2007 en marknadsandel på 51 procent. Vd för Uzdunrobita var Bekhzod Akhmedov.

VimpelCom var också ett ryskt bolag men med huvudkontor i Amsterdam, Nederländerna. Bolaget var det näst största telekombolaget i Uzbekistan och bedrev sin verksamhet i landet genom dotterbolaget Unitel, som i mars 2007 hade en marknadsandel på 34 procent.

¹ UD:s rapport om mänskliga rättigheter i Uzbekistan 2006, Fup. H s. 138–143.

MCT var ett amerikanskt investmentbolag som tillhandahöll mobila telekommunikationstjänster i Uzbekistan genom sitt dotterbolag Coscom LLC² (Coscom). MCT ägde Coscom till 99,97 procent och övriga 0,03 procent innehades av minoritetsägare. Bolagets marknadsandel uppgick i mars 2007 till elva procent.

2.2 Telias förvärv av MCT och samarbete med en uzbekisk partner

TeliaSonera Aktiebolag³ (Telia) verkade genom sitt delägda nederländska dotterbolag Fintur Holdings B.V. (Fintur) i Centralasien på den s.k. Eurasien-marknaden. Fintur ägdes tillsammans med det turkiska telekombolaget Turkcell. Det fanns en uttalad strategi i Fintur att expandera i regionen och komma in på bl.a. den uzbekiska telekommarknaden.

I början av år 2007 visade Fintur intresse för att förvärva MCT. Sonderingarna leddes initialt på Fintursidan av bolagets vd Serkan Elden och styrelseordförande Erdal Durukan. Den 13 mars 2007 gav Telias styrelse Fintur mandat att inleda konkreta förhandlingar med MCT. Genom ett förvärv av MCT skulle Telia genom Fintur komma över MCT:s telekomverksamhet i Afghanistan, Tadzjikistan och Uzbekistan.

En projektgrupp för MCT-affären sattes ihop inom Fintur i vilken bl.a. ingick Serkan Elden, Erdal Durukan, Tero Kivisaari, som då var Finturs finanschef och Olli Tuohimaa, som var Finturs chefsjurist, samt Finturs blivande chef för bolagssammanslagningar och förvärv (M&A) Hande Apaydin.

Ett villkor för affären var att Fintur skulle ha en lokal partner på plats i Uzbekistan. Det var en strategi som Fintur hade haft i samtliga länder i Eurasien. Sonderingar om partnerskap gjordes och förhandlingar inleddes med Bekhzod Akhmedov som

² Bolaget verkade även under namnet Ucell.

³ Namnändrat år 2016 till Telia Company AB.

hade sagt sig företräda en grupp lokala affärsmän i Tasjkent. Det cirkulerade tidigt uppgifter om att Gulnara Karimova ingick i gruppen.

Erdal Durukan slutade i företaget i april 2007 och Serkan Elden avskedades från Fintur i juni 2007. I maj 2007 utsågs Tero Kivisaari till chef för affärsområdet Eurasien inom Telia och styrelseordförande i Fintur.

Vid styrelsemötet i Telia den 11 juni 2007 fattade styrelsen beslut i enlighet med ett framlagt förslag om förvärv av MCT inklusive dess aktieinnehav i mobiloperatörer verksamma i Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan. Styrelsen villkorade godkännandet med bl.a. att avtal med en lämplig lokal partner i Uzbekistan skulle undertecknas inte senare än vid undertecknandet av avtalen om förvärv av MCT.

Av presentationsmaterialet till styrelsen som introducerades av Tero Kivisaari framgick att en stark lokal grupp med affärsintressen i varierade industrier uttryckt intresse för ett samarbete och denne partner skulle arbeta tillsammans med Fintur för att föra in värdeökande tillgångar till Coscom inklusive 1800 Mhz- och 3G-frekvenser samt nummerblock för PSTN-mobilsamtal. Ett mer konkret partnerskap skulle förhandlas fram så fort förvärvet av MCT var på plats.

Den 3 juli 2007 beslutade Telias styrelse att godkänna undertecknande av avtal för förvärv av MCT för en total transaktionskostnad inte överstigande 440 MUSD. Eftersom Turkcell inte hade godkänt affären skulle förvärvet inte ske genom Fintur utan genom ett helägt dotterbolag, Sonera Hungary Holding B.V. – senare namnändrat till TeliaSonera UTA Holding B.V. (TS UTA⁴).

Den 4 juli 2007 undertecknades ett partnerskapsavtal angående samarbete och framtida förvärv av frekvenser m.m. mellan TS UTA och Bekhzod Akhmedov eller den han nominerar ”the Uzbek Partner”. Det var då inte känt vilken juridisk person

⁴ UTA står för Uzbekistan, Tadzjikistan och Afghanistan.

som skulle företräda partnern. Avtalet undertecknades av Tero Kivisaari på Teliasidan och Bekhzod Akhmedov på partnersidan.

Affärsupplägget med partnern gick i allt väsentligt ut på att partnern skulle assistera och tillhandahålla konsulttjänster till TS UTA i vissa frågor, samt tillskjuta tillgångar som 3G-frekvenser m.m. Tillgångarna skulle läggas i ett 3G-bolag som sedan skulle säljas till ett av TS UTA nybildat dotterbolag, vilket blev TeliaSonera Uzbek Telecom Holding B.V. (TS Uzbek). Även Coscom skulle flyttas så att det ägdes av TS Uzbek. Därefter skulle 3G-bolaget och Coscom fusioneras. På så sätt skulle tillgångarna komma Coscom till del. Affären skulle ske i två steg där partnern först skulle erhålla 80 MUSD från TS Uzbek vid försäljningen av 3G-bolaget och sedan betala 50 MUSD till TS UTA vid köp av 26 procent av aktierna i TS Uzbek. De två andra telekombolagen MTS och Vimpelcom hade använt sig av liknande affärsupplägg vid sina respektive introduktioner i Uzbekistan genom operatörsbolagen Uzdunrobita respektive Unitel/Beeline. MTS hade då träffat avtal med det gibraltarbaserade bolaget Swisdorn Ltd (Swisdorn), som Gulnara Karimovas före detta man, Rustam Madumarov, stod bakom. Vimpelcom hade träffat avtal med det gibraltarbaserade bolaget, Takilant Ltd (Takilant).

Den lokala partnern i Uzbekistan blev formellt och slutligt Takilant. Vid de granskningar som gjordes vid den sedvanliga företagsbesiktningen, s.k. due diligence process, konstaterades att Gayane Avakyan stod bakom bolaget. Även Gayane Avakyan hade kopplingar till Gulnara Karimova. Det 3G-bolag som anges i partnerskapsavtalet blev Takilants dotterbolag Teleson Mobile LLT (Teleson). Det fanns då fortfarande ett obekräftat rykte om att Gulnara Karimova stod bakom partnern.

Telias förvärv och genomförande av MCT-affären med avseende på styrelsebeslut m.m. samt ingåendet av partnerskapet kan grafiskt beskrivas på följande sätt.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 4

DOM
2019-02-15

B 12201-17
B 12203-17

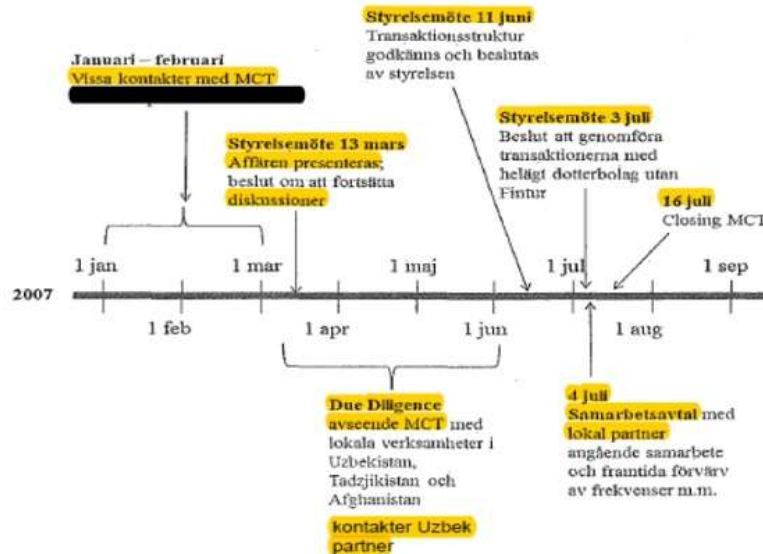

Bild 2.

Lars Nyberg tillträdde som vd för Telia i september 2007.

Det tänkta sättet att fusionera Teleson med Coscom genomfördes aldrig eftersom Telias juridiska rådgivare kom fram till att rättigheterna inte kunde överföras på detta sätt. I stället lämnade Teleson tillbaka tilldelade frekvenser och nummerblock till telekommyndigheten, varefter Coscom ansökte och tilldelades dessa (se mer om detta i domskälen, avsnitt 6.1.3 under åtalspunkt 1).

Partnerskapet ledde till ett antal avtal och betalningar mellan Telias dotterbolag och främst Takilant, där betalningar och avtal från den 24 december 2007 till den 16 december 2010 ligger till grund för åtalspunkterna 1–5 och behandlas närmare i domskälen, avsnitt 6.1.3.

2.3 Efterföljande granskning av samarbetet med den uzbekiska partnern

Den 11 februari 2008 uppmärksammade Svenska Dagbladet, i en granskande artikel av Telias affärer i Uzbekistan, ryktet om att familjen Karimov stod bakom den lokala partnern. Rubriken var ”Telia gör affärer med diktator”. Artikeln var en av flera artiklar i ämnet. Även Banco Fonder i egenskap av aktieägare i Telia tog upp frågan om vem som var Telias partner i Uzbekistan.

Vid Telias styrelsemöte den 10–11 mars 2008 togs frågan upp om bolagets påstådda oetiska beteende i Uzbekistan. Det gick dock inte att få någon klarhet i om det fanns någon sanning bakom ryktet att Gulnara Karimova stod bakom Takilant och styrelsen vidtog inga åtgärder med anledning av uppgifterna.

År 2012 flydde Behkzod Akhmedov från Uzbekistan till Ryssland sedan bolaget Uzdunrobita utsatts för olika myndighetsingripanden. Bolaget gick senare i konkurs. Uzbekistan gick ut med en internationell efterlysning på Behkzod Akhmedov. Med anledning därav inleddes en undersökning i Schweiz mot tre uzbekiska medborgare, bl.a. Gulnara Karimova, sommaren 2012 gällande misstankar om penningtvätt, vilket ledde till beslag av bankförbindelser, bl.a. ett konto tillhörigt Takilant.

Den 28 september 2012 begärde svenska åklagare internationell rättslig hjälp från Schweiz avseende material från beslagen i den schweiziska utredningen. En amerikansk, en holländsk och en svensk förundersökning har därefter ägt rum avseende bl.a. misstänkta korruptionsbrott inom telekomsektorn i Uzbekistan. Stora tillgångar tillhörande Takilant och Gulnara Karimova har beslagtagits.

Sedan SVT-programmet Uppdrag granskning uppmärksammat Telias affärer i Uzbekistan i september 2012 beslutade Telia att ge Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB (MSA) i uppdrag att utreda bolagets affärer i landet. I januari

2013 kom MSA med sin rapport. I den fastslogs att frågan om något brott hade begåtts varken kunde fastslås eller avfärdas, att det inte gått att utreda fullt ut vilka som stod bakom Takilant och att Gulnara Karimova såvitt framkommit i utredningen inte var en person som var mutbar enligt svensk lagstiftning.

Först år 2016 framkom i handlingar som åklagaren fick del av från den schweiziska utredningen att Gulnara Karimova var Takilants "Ultimate beneficial owner", dvs. slutliga förmånstagare.

Den 21 september 2017 ingick Telia en uppgörelse med amerikanska och holländska myndigheter som innebar att bolaget erkände att korruptionsbrott begåtts vid bolagets inträde och verksamhet på den uzbekiska marknaden.

Den 22 september 2017 väckte åklagaren åtal mot Tero Kivisaari, Olli Tuohimaa och Lars Nyberg samt talan om förverkande mot Telia.

De åtalade begärde överprövning av åklagarens åtalsbeslut vid två tillfällen, den 25 september respektive den 17 oktober 2017. Till begäran bifogades ett rättsligt utlåtande av professor emerita i straffrätt Suzanne Wennberg. Skälet till begäran var att Gulnara Karimova enligt de åtalade inte faller in under den mutbara personkretsen och foljdaktligen inte heller kan bestickas. Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum och Riksåklagaren avslog begäran.

3 SVENSK DOMSRÄTT

Som huvudregel gäller enligt 2 kap. 1 § brottsbalken att svensk domstol har behörighet att döma enligt svensk lag endast för brott som begåtts här i riket. I fråga om var brott anses begånget framgår av 2 kap. 4 § samma balk att med det avses plats där den brottsliga handlingen företogs men även där brottet fullbordades. Det

innebär alltså att ett brott kan vara begånget på flera platser och i olika länder. I praxis har varje plats där någon del av den brottsliga handlingen har företagits ansetts som gärningsort. Det innebär att där en fysisk handling, som utgör del av brottet, utförts i Sverige anses brottet ha förövats här, även om den omedelbara eller medelbara följden av handlingen har inträffat utomlands.⁵

Som en allmän utgångspunkt kan anges att, vid prövningen av domrättsfrågan, åklagarens påstående om händelseförloppet bör tas för gott, om det inte är uppenbart att det saknar grund.⁶

Åklagarens beskrivning av det brottsliga förfarandet inom ramen för respektive brott bygger på att begäran om samt utlovandet och utbetalningen av muta skett i Sverige genom att begäran riktats till och utlovandet och utbetalningen skett av Telias ledning i Sverige. Betalning har också de facto skett från Telias bankkonto på Handelsbankens kontor i Farsta till främst Takilants konto utomlands. Med hänsyn till åklagarens beskrivning av de misstänkta mutbrotten och med den angivna utgångspunkten vid bedömningen av åklagarens uppgifter finner tingsrätten att behörighet enligt 2 kap. 1 och 4 §§ brottsbalken föreligger för prövning av åtalen.

4 ÅTALEN OCH TALAN OM FÖRVERKANDE

4.1 Ansvarsyrkanden i mål B 12201-17

Åklagaren har slutligt yrkat ansvar på Tero Kivisaari, Olli Tuohimaa och Lars Nyberg för bestickning, grovt brott enligt följande gärningsbeskrivningar.

”I första hand görs gällande att Lars Nyberg för åren 2008 – 2010 (punkterna 2 – 5) samt Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa för åren 2007 –

⁵ Jfr NJA 2008 s. 1135 och RH 2000:84.

⁶ Jfr NJA 2005 s. 586 och NJA 2012 s. 362.

2010 (punkterna 1-5) har tillsammans och i samförstånd, erbjudit, utlovat, godtagit och lämnat muta eller annan otillbörlig belöning till Gulnara Karimova för hennes tjänsteutövning eller uppgift/uppdrag

1. som arbetstagare i den uzbekiska staten,
2. som pga. förtroendeställning fått till uppgift att för annan sköta och övervaka ekonomisk och rättslig angelägenhet,
3. som främmande stats minister (åp 2)
4. eller utan att inneha anställning eller uppdrag för utövandet av främmande stats myndighet.

I andra hand görs gällande gällande att Lars Nyberg (punkterna 2 – 5) samt Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa (punkterna 1 – 5) har erbjudit, utlovat, godtagit och lämnat muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen till tjänsteman eller tjänstemän på telekommyndigheten eller vid myndighet, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. tjänstemannens mottagande är för annan än sig själv.

I tredje hand görs gällande att Lars Nyberg (punkterna 2 – 5) samt Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa (punkterna 1 – 5) har erbjudit, utlovat, godtagit och lämnat muta eller annan otillbörlig belöning till Bekhzod Achmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdunrobita, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. Bekhzod Akhmedovs mottagande är för annan än sig själv.

Lars Nyberg, Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa har som gärningsmän förfarit eller i vart fall med råd och dåd främjat gärningarna enligt följande:

1. Lars Nyberg har som VD för TeliaSonera/i Teliakoncernen haft ansvaret för de avtal och betalningar som redovisas nedan under punkterna 2 – 5. Han har tillåtit och medverkat till att avtalen ingåtts samt gett fullmakt och tillstånd för annan att underteckna och genomföra avtalen. Lars Nyberg har härigenom medverkat till att de därmed sammanhängande utbetalningarna gjorts. Han har härigenom verkat för att det ovan beskrivna förfarandet har kunnat genomföras avseende punkterna 2 – 5 nedan. Lars Nyberg har haft möjlighet att avbryta förfarandet med partnern. Detta har inte skett.

2. Tero Kivisaari har som projektansvarig/Euroasienansvarig varit den som under VD haft det övergripande ansvaret för de avtal och betalningar som redovisas nedan. Han har även deltagit i förhandlingarna med den s.k. ”uzbek partnern”/ Takilant Ltd. Han har tillåtit och medverkat till att avtalen ingåtts, undertecknat avtal samt förmått annan till undertecknande och även medverkat till att därmed sammanhängande utbetalningar gjorts. Han har härigenom verkat för att det ovan beskrivna förfarandet har kunnat genomföras avseende punkterna nedan.

3. Olli Tuohimaa har varit och fungerat som juristen avseende aktuella avtal och skrivit de avtalsförslag (utlovande/erbjudande/godtagande) samt avtal avseende påstådda förvärv m.m. som utbetalningarna (mutorna) grundat sig på samt förmått annan eller medverkat till undertecknandet inklusive har

själv undertecknat avtal. Han har även deltagit i förhandlingarna med den s.k. ”uzbek partnern”/Takilant Ltd. Han har härigenom verkat till att det ovan beskrivna förfarandet har kunnat genomföras avseende punkterna nedan.

De brottsliga gärningarna har begåtts helt eller delvis i Sverige.

En väsentlig del av mutorna har gått till Gibraltarbaserade bolaget Takilant Ltd kontrollerat av Gulnara Karimova.

Mutorna enligt p 1-5 nedan har sammantaget haft till syfte att TeliaSonera genom sitt uzbekiska dotterbolag Coscom (varumärke UCell) skulle få tillgång till marknaden för att kunna driva telekomverksamhet och att Coscom av myndigheterna skulle tilldelas erforderliga tillstånd, frekvenser och nummerblock.

Mutorna under p 1-5 nedan har även varit ett led i ett förfarande som inbegripit ”the elimination of any claims of any agency may bring against Coscom in connection with its investment promises under the investment program of Uzbekistan”.

Brotten är att bedöma som grova eftersom det sammantaget avser mycket betydande belopp, genomförts systematisk och avsett påverkan av myndighetsutövning vid tilldelning av licenser m.m.

Förfarandet har resulterat i nedan nämnda avtal och betalningar.

1. BESTICKNING, GROVT BROTT (Kivisaari och Tuohimaa) (0104-K156-12)

Mutorna under p 1 består av 80 MUSD och erhållandet av 26 procent av aktier i TeliaSoneras uzbekiska verksamhet enligt följande:

I december 2007 har först 80 MUSD utbetalts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning.

Av dessa medel har Takilant Ltd, hemmahörande i Gibraltar, till TeliaSonera återfört 50 MUSD för 26 procent av aktierna i det holdingbolag som ägde Coscom/UCell, dvs. det i Uzbekistan verksamma telekombolaget som ingick i TeliaSonerakoncernen.

Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, har härigenom slutligen erhållit 30 MUSD netto samt 26 procent aktier.

Den åtalade gärningen har varit av pågående natur från oktober 2007 (eller den senare tidpunkt som är preskriptionsavbrytande) fram t o m dels avtals tecknande, dels de betalningar som varit en följd av avtalen. Följande kan särskilt anmärkas:

- Beslut av TS UTA (dotterbolag till TeliaSonera) omkring 17 december 2007: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari
- Avtal undertecknat omkring 24 december 2007 av: Tero Kivisaari
- Upprättat/framställt avtal/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa
- Deltagit/haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari

2. BESTICKNING, GROVT BROTT (Kivisaari, Nyberg och Tuohimaa)
(0104-K156-12)

Mutorna under p 2 består av 9.2 MUSD enligt följande:

I augusti/september 2008 har 9.2 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, för att Coscom genom myndighetsbeslut skulle tilldelas nummerblock, vilket därefter skett.

Den åtalade gärningen har varit av pågående natur från juni 2008 fram t o m dels avtals tecknande, dels den betalning som varit en följd av avtalet.

Följande kan särskilt anmärkas:

- Beslut av Lars Nyberg (låg inom VDs ramar)
- Fullmakt/delegation har omkring 15 september 2008 getts av: Lars Nyberg
- Payment instruction omkring 15 september 2008 av: Tero Kivisaari
- Avtal undertecknat omkring 20 augusti 2008 av: Tero Kivisaari
- Upprättat/framställt avtal/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa
- Deltagit/haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari
- Haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Lars Nyberg

3. BESTICKNING, GROVT BROTT (Kivisaari, Nyberg och Tuohimaa)
(0104-K156-12)

Mutorna under p 3 består av 220 MUSD och 50 MUSD enligt följande:

I januari 2010 har dels 220 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, av TeliaSonerakoncernen genom ett återköpsavtal av 20 procentenheter aktier i den uzbekiska verksamheten från Takilant Ltd dels har avtalats om att de resterande 6 procentenheterna skulle värderas till 50 MUSD.

Den åtalade gärningen har varit av pågående natur från oktober 2009 fram t o m dels avtals tecknande, dels den betalning som varit en följd av avtalet.

Följande kan särskilt anmärkas:

- Deltagit vid föredragning för TeliaSoneras styrelse omkring 22 januari 2010: Tero Kivisaari, Lars Nyberg
- Beslut av TS UTA omkring 22 januari 2010: Tero Kivisaari, Olli Tuohimaa
- Fullmakt/delegation har getts omkring 28 januari 2010 av: Lars Nyberg
- Avtal undertecknat omkring 25 januari 2010 av: Olli Tuohimaa
- Upprättat/framställt avtal/avtalsförslag: Olli Tuohimaa

- Deltagit/haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari
- Haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Lars Nyberg

4. BESTICKNING, GROVT BROTT (Kivisaari, Nyberg och Tuohimaa)
(0104-K156-12)

Mutorna eller de otillbörliga belöningarna under p 4, som syftat till att Coscom skulle erhålla myndighetsbeslut om tilldelning av 4G, består av 15 MUSD och 25 MUSD enligt följande:

Under 1:a halvåret 2010 har ”konsultavtal” för erhållande av myndighetsbeslut avseende 4G frekvenser träffats med ”uzbek partnern”, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, som inneburit för TeliaSoneras del
dels en utbetalning 15 MUSD (till Huawei för att reglera Zeromax GMBHs, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, skuld till Huawei),
dels att ”golvet” för de kvarvarande 6 procent av aktierna i det samägda bolaget, enligt Takilant Ltds (varmed inte kan förstås annan än Gulnara Karimova) säljoption, höjdes från 50 till 75 MUSD.

Den åtalade gärningen har varit av pågående natur från april 2010 fram till och med dels avtals tecknande, dels den betalning som varit en följd av avtalen. Följande kan särskilt anmärkas:

- Fullmakt/delegation har getts av: Lars Nyberg muntligt. Skriftlig fullmakt upprättades först omkring 23 januari 2013 för Tero Kivisaari med möjlighet till vidaredelegation
- Deltagit vid föredragning för TeliaSoneras styrelse omkring 7 juni 2010 (efter det att avtal träffats men innan utbetalning sker): Lars Nyberg
- Avtal omkring 14 och 15 april samt 31 maj 2010 undertecknat av: annan
- Beslut av TS UTA omkring 4 juni 2010: Olli Tuohimaa
- Upprättat/framställt avtal/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa
- Deltagit/haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari
- Haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Lars Nyberg

5. BESTICKNING, GROVT BROTT (Kivisaari, Nyberg och Tuohimaa)
(0104-K156-12)

Något som närmast kan liknas vid ett ”konsultavtal” för biträde med anskaffning av 4G-frekvenser har träffats med Takilant Ltd.

Mutorna under p 5 består av 55 MUSD enligt följande:

I november/december 2010 har 55 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, för att Coscom genom myndighetsbeslut skulle tilldelas ytterligare frekvenser (4G).

Den åtalade gärningen har varit av pågående natur från september 2010 fram till dels avtals tecknande, dels den betalning som varit en följd av avtalet. Följande kan särskilt anmärkas:

- Deltagit vid föredragning för TeliaSoneras styrelse omkring 22 oktober 2010: Lars Nyberg, Tero Kivisaari (skriftligen)
- Fullmakt/delegation har omkring 25 oktober getts av: Lars Nyberg till Tero Kivisaari med möjlighet till vidaredelegation
- Beslut av TS UTA omkring 29 oktober 2010: Olli Tuohimaa
- Avtal undertecknat omkring 1 november 2010 av: Olli Tuohimaa
- Betalningsorder omkring 14 december 2010 av: Tero Kivisaari
- Upprättat/framställt avtal/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa
- Deltagit/haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Olli Tuohimaa, Tero Kivisaari
- Haft direkt/indirekt insyn i förhandlingar/avtalsförslag under tidsperioden: Lars Nyberg.”

Lagrum:

17 kap 7 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2012, jämfört med 20 kap. 2 § första stycket (anställd)
20 kap. 2 § andra stycket p 5 a och d (utsedd att sköta eller övervaka en rättslig eller ekonomisk angelägenhet)
20 kap. 2 § andra stycket p 6 (motsvarande minister) – åtalspunkten 2.
20 kap. 2 § andra stycket p 7 (de facto myndighetsutövare).

4.2 Förverkandeyrkande i mål B 12203-17

Åklagaren har yrkat förverkande gentemot Telia av 208,5 MUSD utgörande utbyte/fördel som avses i 36 kap. 1 §, 4 § och 5 § brottsbalken av/till följd av bestickning, grovt brott, enligt följande gärningspåståenden.

”TeliaSonera har genom anställda i TeliaSonera-koncernen under åren 2007 – 2010 erbjudit, utlovat, godtagit och lämnat muta eller annan otillbörlig belöning.

I första hand till Gulnara Karimova för hennes tjänsteutövning eller uppgift/uppdrag

1. som arbetstagare i den uzbekiska staten,
2. som p.g.a. förtroendeställning fått till uppgift att för annan sköta och övervaka ekonomisk och rättslig angelägenhet,
3. som främmande stats minister (endast för p. 2 nedan)
4. eller utan att inneha anställning eller uppdrag för utövandet av främmande stats myndighet

I andra hand för tjänsteutövningen till tjänsteman eller tjänstemän på telekommyndigheten eller vid myndighet, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. tjänstemannens mottagande är för annan än sig själv.

I tredje hand till Bekhzod Achmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdunrobita, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. Bekhzod Akhmedovs mottagande är för annan än sig själv.

De brottsliga gärningarna har begåtts helt eller delvis i Sverige.

En väsentlig del av mutorna har gått till Gibraltarbaserade bolaget Takilant Ltd kontrollerat av Gulnara Karimova.

Mutorna enligt p 1-5 nedan har sammantaget haft till syfte att TeliaSoneras genom sitt uzbekiska dotterbolag Coscom (varumärke UCell) skulle få tillgång till marknaden för att kunna driva telekomverksamhet och att Coscom av myndigheterna skulle tilldelas erforderliga tillstånd, frekvenser och nummerblock.

Mutorna under p 1-5 nedan har även varit ett led i ett förfarande som inbegripit ”the elimination of any claims of any agency may bring against Coscom in connection with its investment promises under the investment program of Uzbekistan”.

Brotten är att bedöma som grova eftersom det sammantaget avser mycket betydande belopp, genomförts systematisk och avsett påverkan av myndighetsutövning vid tilldelning av licenser m.m.

Förfarandet har resulterat i nedan nämnda avtal och betalningar.

1. BESTICKNING, GROVT BROTT

Mutorna under p 1 består av 80 MUSD och erhållandet av 26 procent av aktier i TeliaSoneras uzbekiska verksamhet enligt följande:

I december 2007 har först 80 MUSD utbetalts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning.

Av dessa medel har Takilant Ltd, hemmahörande i Gibraltar, till TeliaSonera återfört 50 MUSD för 26 procent av aktierna i det holdingbolag som ägde Coscom/UCell, dvs. det i Uzbekistan verksamma telekombolaget som ingick i TeliaSonera koncernen.

Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, har härigenom slutligen erhållit 30 MUSD netto samt 26 procent aktier.

2. BESTICKNING, GROVT BROTT

Mutorna under p 2 består av 9.2 MUSD enligt följande:

I augusti/september 2008 har 9.2 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, för att Coscom genom myndighetsbeslut skulle tilldelas nummerblock, vilket därefter skett.

3. BESTICKNING, GROVT BROTT

Mutorna under p 3 består av 220 MUSD och 50 MUSD enligt följande:

I januari 2010 har

dels 220 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, av TeliaSonerakoncernen genom ett återköpsavtal av 20 procentenheter aktier i den uzbekiska verksamheten från Takilant Ltd

dels har avtalats om att de resterande 6 procentenheterna skulle värderas till 50 MUSD.

4. BESTICKNING, GROVT BROTT

Mutorna eller de otillbörliga belöningarna under p 4, som syftat till att Coscom skulle erhålla myndighetsbeslut om tilldelning av 4G, består av 15 MUSD och 25 MUSD enligt följande:

Under 1:a halvåret 2010 har ”konsultavtal” för erhållande av myndighetsbeslut avseende 4G frekvenser träffats med ”uzbek partnern”, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, som inneburit för TeliaSonerass del

dels en utbetalning 15 MUSD (till Huawei för att reglera Zeromax GMBHs, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, skuld till Huawei),

dels att ”golvet” för de kvarvarande 6 procent av aktierna i det samägda bolaget, enligt Takilant Lts (varmed inte kan förstås annan än Gulnara Karimova) säljoption, höjdes från 50 till 75 MUSD.

5. BESTICKNING, GROVT BROTT

Något som närmast kan liknas vid ett ”konsultavtal” för biträde med anskaffning av 4G-frekvenser har träffats med Takilant Ltd

Mutorna under p 5 består av 55 MUSD enligt följande:

I november/december 2010 har 55 MUSD överförts till Takilant Ltd, varmed inte kan förstås annat än för Gulnara Karimovas räkning, för att Coscom genom myndighetsbeslut skulle tilldelas ytterligare frekvenser (4G).”

Lagrum:

17 kap 7 § 2 st brottsbalken i sin lydelse före 1 juli 2012, jämfört med 20 kap. 2 § första stycket (anställd)

20 kap. 2 § andra stycket p 5 a och d (utsedd att sköta eller övervaka en rättslig eller ekonomisk angelägenhet)

20 kap. 2 § andra stycket p 6 (motsvarande minister) – åtalspunkten 2.
20 kap. 2 § andra stycket p 7 (de facto myndighetsutövare).

4.3 Inställningar till ansvarsyrkanden i mål B 12201-17

4.3.1 Tero Kivisaari

Åklagarens gärningspåståenden i första, andra och tredje hand förnekas på både objektiv och subjektiv grund. Det förnekas att Gulnara Karimova haft anställning eller ett uppdrag som innefattat uppgifter inom telekomområdet, att kontakter av sådant slag som åklagaren påstått förekommit mellan representanter för Telia och företrädare för telekommyndigheten eller vid myndighet samt att representanter för Telia haft kontakt med Bekhzod Akhmedov i den tjänsteutövning som anges.

Det har vitsordats att Tero Kivisaari haft angiven position och medverkat vid tillkomsten av de skilda avtalen. Det förnekas dock att han i något fall varit beslutfattare eller verkställt några betalningar.

Det har vitsordats att de aktuella avtalen ingåtts samt att angivna betalningar i åtalspunkterna 1–5 skett. Dessa har emellertid i sin helhet utgjort kommersiella ersättningar för skilda rättigheter och inte utgjort mutor.

Det förnekas att Tero Kivisaari haft uppsåt till att utbetalda ersättningar skulle utgöra mutor, dvs. han har vare sig avsett, insett eller misstänkt att betalningarna till någon del skulle tillfalla befattningshavare med behörighet rörande de aktuella frågorna. Han har heller inte känt till att Gulnara Karimova varit den verkliga intressenten bakom betalningsmottagaren och framförallt inte haft uppfattningen att hon varit en behörig beslutfattare inom det aktuella området.

4.3.2 Olli Tuohimaa

Åklagarens gärningspåståenden i första, andra och tredje hand förnekas på både objektiv och subjektiv grund. Det förnekas att Gulnara Karimova haft en sådan ställning som är en förutsättning för brott, att kontakter av sådant slag som åklagaren påstått förekommit mellan representanter för Telia och företrädare för telekommyndigheten samt att representanter för Telia haft kontakt med Bekhzod Akhmedov i den tjänsteutövning som anges och att det även beträffande denne saknas nödvändiga förutsättningar för brott.

Det har vitsordats att samtliga avtal, dokument och betalningar och överföringar ägt rum som ett led i bolagets normala kommersiella verksamhet. Det har vitsordats att Olli Tuohimaa i egenskap av bolagsjurist medverkat genom att samordna och ge kommentarer vid upprättande av avtal och dokument. Det har dock förnekats att han deltagit i beslut eller verkställt betalningar. Han har bestritt att han förmått annan till undertecknande eller själv undertecknat avtal, med ett undantag.

Det har förnekats att transaktionerna utgjort eller inrymt några mutor eller andra icke normala kommersiella betalningar. Under alla förhållanden har det varit Olli Tuohimaas uppfattning.

Det har förnekats att Olli Tuohimaa då affärerna och transaktionerna genomfördes hade kännedom om att Gulnara Karimova haft intressen i bolaget Takilant eller ”uzbek partner” eller att någon del av betalningar skulle tillfalla henne.

4.3.3 Lars Nyberg

Åklagarens gärningspåståenden i första, andra och tredje hand förnekas på såväl objektiv som subjektiv grund. Det förnekas att Gulnara Karimova haft en sådan position som är en förutsättning för tillämpning av brottsbalkens bestämmelser om

bestickning respektive muta. Det anges inte vilka tjänstemän som avses och inte heller vilken myndighet - förutom telekommyndigheten - som avses. Även här uppstår frågan om vilken person som objektivt kan bli föremål för bestickning eller muta. Det framgår inte på vilket sätt företrädare för telekommyndigheten eller vid annan myndighet omfattas av tjänstesamband. Bekhzod Akhmedovs ställning som vd för Uzdonrobita kan inte konstituera något tjänstesamband med de beslut som fattats med avseende på Telias erhållande av frekvenser m.m.

Lars Nyberg vitsordar att han som verkställande direktör i dåvarande TeliaSonera-koncernen har haft ett övergripande ansvar för den löpande förvaltningen. Lars Nybergs ansvar kan dock inte omfatta varje eventuellt straffbar handling som äger rum i koncernen. Detta skulle innebära att det föreligger ett s.k. strikt ansvar och att Lars Nyberg som företagsledare skulle ha ett mycket långtgående straffrättsligt ansvar för hela verksamheten.

4.4 Inställning till förverkandeyrkandet i mål B 12203-17

Telia har medgivit yrkandet om förverkande, under förutsättning att

- (i) domstolen bedömer att de handlingar som åklagarna har lagt till grund för talan i detta mål utgör brott och att sådant brott kan ligga till grund för förverkande; samt att
- (ii) Telia tillhöriga medel eller andra tillgångar under handläggningen av förevarande mål inte förklaras förverkade (genom dom, beslut eller på annat sätt) av annan kompetent myndighet (oavsett i vilket land det sker) med anledning av de transaktioner i Uzbekistan som ligger till grund för åklagarens förverkandeyrkande i detta mål och oaktat om sådant förverkande sker i Telia eller något av Telias dotterbolag.

Skulle sådant ytterligare förverkande som anges i (ii) inträffa medger Telia om (i) är uppfyllt förverkande i den utsträckning medel eller andra tillgångar inte redan har

förverkats av andra myndigheter och under förutsättning att det finns en återstående del upp till det medgivna beloppet. Telia medger inte förverkande i den mån förverkande skulle medföra att det totala förverkandet på global basis skulle överskrida 417 MUSD (Totalbeloppet), vilket Telia, som en del av uppgörelsen med myndigheterna i USA och Nederländerna, åtog sig att betala såsom förverkande till amerikanska myndigheten Securities and Exchange Commission ("SEC").

Telia har betalat halva Totalbeloppet till SEC, dvs. 208,5 MUSD. Rätt föreligger att avräkna andra hälften av Totalbeloppet om åklagarens förverkandeyrkande i detta mål bifalls. Det innebär att för det fall domstolen i detta mål inom 540 dagar från den 21 september 2017 (dvs. senast den 15 mars 2019; innebörden inte efter den 14 mars 2019) förklarar något belopp förverkat, har Telia givits rätt att från skyldigheten att betala Totalbeloppet till SEC avräkna förverkat belopp upp till hälften av Totalbeloppet, dvs. upp till det medgivna beloppet 208,5 MUSD.

Telia har överlämnat åt domstolen att avgöra om handlingarna utgör brott, och lämnat följande positioner till de omständigheter som åklagaren åberopat.

Telia ingick under åren 2007–2010 avtal med en uzbekisk lokal partner och genomförde, i samband med etablering i Uzbekistan och vid efterföljande transaktioner, de betalningar som åklagaren redogör för. Betalningarna gjordes till konton tillhörande Takilant Ltd och i ett fall till konto tillhörande Huawei till förmån för Zeromax GmbH (Zeromax).

Transaktionerna och de genomförda betalningarna beslutades av Telia.

Telias dotterbolag i Uzbekistan förvärvade genom transaktionerna frekvenser och andra telekomrelaterade tillgångar.

Telia förnekar inte åklagarens uppgift att den slutliga förmånstagaren av betalningarna i samtliga fall var Gulnara Karimova.

5 UTREDNINGEN I MÅLET

5.1 Åklagarens muntliga bevisning

Tero Kivisaari, Olli Tuohimaa och Lars Nyberg har hörts i målet. Därutöver har 25 personer hörts. De närmare formerna för förhören framgår av protokollet från huvudförhandlingen. Av förhörspersonerna utgör 17 stycken personer som tillhörde Telias organisation (en av dessa var en extern jurist) varav fyra har suttit i Telias styrelse under aktuell tid. Till övervägande del har bevis temat för dessa förhör utgjorts av de tilltalades insikter om relevanta händelser. Av övriga förhör har flera av dem i stor utsträckning varit inriktade på att beskriva den allmänna uppfattningen om förhållandena i Uzbekistan under relevant tid. Endast en person som tillhörde organisationen från någon av motparterna i aktuella transaktioner har hörts, nämligen Coscoms tidigare vd. På grund av utebliven rättslig hjälp från Ryssland och Uzbekistan har förhör inte kunnat hållas med tre personer och dessa förhör har återkallats av åklagaren.

5.2 Åklagarens skriftliga bevisning

Omfattande skriftlig bevisning har lagts fram i enlighet med vad som framgår av protokollet från huvudförhandlingen. Det handlar om mejlkorrespondens, avtal, styrelseprotokoll m.m. Uppteckningar av berättelser som två personer lämnat under förundersökningen har tillåtits läggas fram som bevis enligt bestämmelsen i 35 kap. 14 § rättegångsbalken.

5.3 De åtalades skriftliga bevisning

Tero Kivisaari, Olli Tuohimaa och Lars Nyberg har lagt fram en stor mängd skriftlig bevisning i enlighet med vad som framgår av protokollet från huvudförhandlingen, bl.a. en stor mängd mejlkorrespondens avseende avtalens framväxt.

5.4 De tilltalades uppgifter

I avsnittet redovisas en sammanfattning av de tilltalades uppgifter, för såvitt nu är relevant.

5.4.1 Tero Kivisaari

Han blev utsedd till affärsområdeschef i maj 2007. Det fanns en ambition att expandera i regionen. Investeringen sköttes som ett Fintur projekt. Det var naturligt att de närmade sig presidenten för att få klart för sig att de var välkomna i Uzbekistan. Om inte, hade det inte varit möjligt att investera i landet. När han tog över var han medveten om att alla diskussioner med en lokal partner gick genom Bekhzod som var vd för Uzdunrobota. Han beskrevs som Mr. Telecom i landet. Från mitten av juni när Serkan Elden fick sparken började han själv sätta sig in i projektet. Serkan Elden hade talat om Gulnara Karimova som möjlig partner men ingen hade träffat henne så det var bara ett rykte. Enligt Serdan Elden var hon en lokal affärskvinna som var inblandad i flera olika affärsområden. Han visste själv att hon var inblandad i många olika affärsverksamheter. Serkan Elden talade förmodligen både om Gulnara Karimova ensam och som en person bland flera andra investerare. Han har aldrig fått information under 2007 att hon var en myndighetsperson eller beslutsfattare. Det var Bekhzod de förhandlade med hela tiden. I juni 2007 fick han information av Bekhzod att den lokala partnern bestod av en grupp lokala businessmän. Han visste inte vem som var den slutgiltiga ägaren i

Takilant. Bekhzod erkände aldrig att det var Gulnara Karimova som stod bakom partnern och det gick tyvärr inte få någon bekräftelse på vem det var. De gjorde vad de kunde för att få veta men utan framgång. Att det var så, var känt inom Telia. Lars Nyberg har berättat för honom att han frågat den lokala ledningen i Uzbekistan varför Gulnara Karimova var med en kort stund på mötet på den s.k. roundtripen i januari 2008 och fått till svar att hon var en mäktig affärskvinna i landet. Enligt hans minnesbild talades det inte något om telekom. Deras partner var inte regeringen eller någon myndighet. Att affären var laglig var klart för dem. Den 6 januari 2013 lämnade han en redogörelse pga. en utredning med anledning av Telias inträde i Uzbekistan. Det är riktigt att han i den sagt att det gått rykten och historier genom åren om att Gulnara Karimova stått bakom den lokala partnern och att det för honom var möjligt att det var så men att han aldrig kunnat få det bekräftat, de har aldrig sett något bevis på det. Det är vad han sagt hela tiden.

5.4.2 Olli Tuohimaa

Våren 2007 var en hektisk tid då hans roll förändrades och han slutligt blev chefjurist för Eurasia-operationerna. Hans uppgift som chefsjurist innefattade bl.a. transaktioner, förvärv och avyttringar. De anlidade externa advokater för större projekt. Han gick stegvis in i projektet maj/juni 2007. Partner i uzbekprojektet var alltid Bekhzod som presenterade sig själv som representant för en grupp lokala affärsmän. Han talade alltid om aktieägare i pluralis så han uppfattade det som flera. Utifrån hans yrkesmässiga verksamhet är det inte ovanligt att se någon som representerar en större grupp av aktieägare. Namnet Takilant kom först den 31 oktober 2007. Han talade med Bekhzod på telefon och mötte honom 2–3 gånger. Gayane Avakyan var den enda ägaren och företrädaren av Takilant. Han visste inte att Gulnara Karimova stod bakom företaget. Och ingen annan visste det heller. Det fanns rykten om att Gulnara Karimova stod bakom partnern men det kunde inte verifieras. Det var inte nödvändigtvis ett problem att ha Gulnara Karimova som partner i egenskap av presidentens dotter. Men man kan inte ha en statstjänsteman

med påverkan på telekommarknaden. Han har dock inte någon gång fått del av information att hon varit en regeringsföreträdare eller knuten till telekommyndigheten. Men han försäkrade sig i avtalen om att den här frågan avhandlades så att ingen regeringsperson eller myndighetsperson stod bakom partnern. De advokater som anlåtats har den rättsliga plikten att undersöka bakgrundsunderlaget. Bakgrunden till antikorrptionsklausulen var just för att säkerställa att det inte finns några statliga tjänstemän bakom partnern. Den är inte specifikt där p.g.a. ryktena om Gulnara Karimova. Om en statstjänsteman hade kommit in i ägarbilden i Takilant hade bolaget haft att upplysa Telia om det och avtalet hade då kunnat komma att upphöra.

5.4.3 Lars Nyberg

Han tillträdde den 3 september 2007. Han var vd för koncernen och hade åtta vd:ar i underområdena. Han hade tidigare inte jobbat i ett telekombolag så han hade rätt mycket att lära. Att öka omsättningen och minska kostnaderna var hans uppdrag. Besluten avseende Uzbekistan var fattade och de legala instrumenten färdiga. Vid första mötet med Tero Kivisaari reagerade han på att de inte visste vem som var deras lokala partner och att det var Bekhzod, som var vd för deras konkurrent i Uzbekistan, som de förhandlade med. Bekhzod företrädde inte myndigheten men underlättade kommunikationen mellan dem och myndigheten enligt Tero Kivisaari. Han sa åt Tero Kivisaari att de måste hålla koll på det. Han frågade chefsjuristen om styrelsen visste att de inte visste vem som var deras partner och denne svarade ja och att det inte var ett legalt problem att inte veta. Ordföranden sa också att de inte visste vem det var som var deras partner men att de liknade dem vid uzbekiska Wallenbergare. Han frågade Tero Kivisaari om korruption i Uzbekistan och denne sa att det kunde vara ett problem. Han underströk för Tero Kivisaari att de inte mutar. Han hörde aldrig namnet Gulnara Karimova som en möjlig partner innan decemberavtalet 2007. Det namnet kom senare via media.

Inför en roundtrip i januari 2008 i regionen fick han veta att han skulle träffa Gulnara Karimova som var en framgångsrik affärskvinna och dotter till presidenten. Mötet varade knappt 30 minuter och han tror inte hon sa ett ljud. Det var mest han som pratade under mötet. Det faktum att han inte träffade deras partner reagerade han inte på eftersom de förhandlade med Bekhzod och då de inte visste vem som stod bakom partnern, dvs. vem som var förmånstagare i nästa led. Tero Kivisaari nämnde aldrig något om Serkan Eldens uppgifter om Gulnara Karimova. Han har dragit en egen slutsats att Tero Kivisaari gjorde bedömningen att det inte var särskilt trovärdigt. Den som skulle kunna säga vem det var till Tero Kivisaari var Bekhzod men denne lämnade aldrig information om vem som stod bakom partnern.

5.5 Referat av förhör

Sammanfattande referat av vad övriga förhörspersoner i målet har berättat om finns i en separat bilaga (aktbilaga 433).

6 DOMSKÄL

6.1 Straffansvaret i mål B 12201-17

6.1.1 Tillämpliga straffrättsliga bestämmelser

1. Straffansvar för de i svensk rätt grundläggande korruptionsbrotten bestickning och mutbrott, vid den för gärningarna aktuella tidsperioden, reglerades i 17 kap. 7 § och 20 kap. 2 § brottsbalken. Bestämmelserna utgjorde olika sidor av samma gärning. I 20 kap. 2 § brottsbalken angavs den krets av personer som träffades av straffansvar för mutbrott. På grund av hänvisning från 17 kap. 7 § samma balk blev den kretsen avgörande också för avgränsningen av brottet bestickning. Mutbrottet krävde nämligen att gärningsmannen utgjorde ett specialsubjekt och tillhörde någon

av de i bestämmelsen uppställda kategorierna. Till den mutbara kretsen hörde inte bara arbetstagare i 20 kap. 2 § första stycket utan även de uppdragstagare och funktionärer i övrigt som räknades upp i bestämmelsens andra stycke.

2. Lagstiftningen var kritiserad bland annat p.g.a. att den detaljerade och delvis överlappande uppräkningslista av personer gjorde den svårtillämpad. Till det kom kritiska påpekanden från internationella övervakningsorgan vars internationella instrument Sverige tillträtt på korruptionsområdet. Det avsåg bl.a. en reservation som Sverige lämnat till artikel 12 i Europarådets straffrättsliga konvention om korruption (Europarådskonventionen) av vilken framgår att staterna ska kriminalisera s.k. handel med inflytande. Enligt artikeln skulle det göras straffbart bl.a. att utlova, lämna eller erbjuda en otillbörlig förmån till någon som påstår eller bekräftar sig kunna utöva ett oegentligt inflytande över t.ex. en offentlig tjänsteman, parlamentariker eller minister. Mot tillämpningen av denna artikel hade Sverige reserverat sig och anfört att straffvärd påverkan av personer som träffas av beskrivningen redan var kriminaliserad och att en kriminalisering i övrigt i enlighet med artikeln mycket lätt kunde komma i strid med den grundläggande rättigheten att i en demokrati kunna yttra sin mening och på så sätt söka påverka makthavare och andra.⁷

3. Det övervakningsorgan som utvärderar staternas efterlevnad av Europarådskonventionen – Gruppen av stater mot korruption (GRECO) – rekommenderade flera konventionsstater att ompröva sina på motsvarande grunder gjorda reservationer. Bl.a. mot den bakgrunden gjordes en översyn i syfte att åstadkomma en modernare samt mer ändamålsenlig och lättillgänglig reglering med tydliga kriterier för straffansvar. Utredningen lämnade sitt betänkande Mutbrott i juni 2010 (SOU 2010:38) och låg till grund för den lagstiftning som gäller efter den 1 juli 2012 där korruptionslagstiftningen samlats i 10 kap. brottsbalken som nu behandlar förskingring, annan trolöshet och mutbrott.

⁷ Prop. 2003/04:70 s. 32.

4. Under åren hade det gjorts tillägg och förändringar av den aktuella personkretsen genom ett antal lagändringar. Genom 2012 års lagändring har man slutligen bestämt den krets av personer som kan träffas av mutansvar till var och en som är arbetstagare eller utövar uppdrag, såväl inom offentlig som privat verksamhet. De nio punkter som tidigare upptogs i andra stycket av 20 kap. 2 § brottsbalken upphävdes alltså och ansvaret är numera generellt utformat till att träffa alla utövare av uppdrag. Även handel med inflytande kriminaliserades.⁸

5. Tingsrätten har emellertid i målet, som nämnts, att tillämpa den äldre lagstiftningen i dess lydelse före den 1 juli 2012 med den begränsade personkrets som gällde då.

6. Bestickning och mutbrott inom den offentliga sektorn kriminaliserades främst för att skydda allmänhetens krav på opartiskhet och pliktenlig verksamhetsutövning. Brottsens skyddsobjekt kan sägas vara själva tjänstens eller uppdragets integritet.⁹ Det är väsentligt att allmänhetens tilltro till beslutsfattande och annan offentlig verksamhet inte skadas.

7. I den typiska korruptionssituationen berörs tre parter: offentlig eller privat funktionär, hans eller hennes huvudman och bestickaren. Mellan funktionären och huvudmannen råder ett plikt- och förtroendeförhållande som kan vara grundat på anställning eller uppdrag eller också följa av lag.

8. Huvudmannens intresse av lojal tjänsteutövning skyddas dels av att ett särskilt ansvar lagts på anställda och uppdragstagare (mutbrott) och dels av att det gjorts straffbart att försöka påverka dem att svika sin lojalitet mot huvudmannen

⁸ Agneta Bäcklund m.fl., Brottsbalken. En kommentar [Zeteo] kommentaren till 10 kap 5a § brottsbalken, under rubriken ”Bakgrund” och ”Arbetstagare eller person som utövar uppdrag”.

⁹ Jareborg, N., Brotten. Tredje häftet. Brotten mot allmänheten och staten. Andra uppl. Sthlm 1987 s. 198.

(bestickning). Det har ansetts särskilt viktigt att upprätthålla förtroendet för huvudmannens verksamhet när det gäller det allmänna eftersom det i förlängningen annars hotar det demokratiska systemet.

9. För bestickning, ibland kallat den aktiva gärningen, döms den som till arbetstagare eller annan som räknas upp i bestämmelsen om mutbrott lämnar, utlovar eller erbjuder, för denne själv eller för annan, muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen. Straffansvaret är anpassat till bl.a. följande internationella instrument, som tillträtts av Sverige: OECD-konventionen om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser (prop. 1998/99:32), Europarådskonventionen (prop. 2003/04:70) och Förenta Nationernas konvention mot korruption (prop. 2006/07:74).

10. För mutbrott, ibland kallat den passiva gärningen, döms en arbetstagare som, för sig själv eller annan, tar emot, låter sig utlova eller begär en muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Med arbetstagare förstås den som är arbetstagare i civilrättslig mening. I här relevant avseende tillämpas vad som sägs om arbetstagare även på: den som, i annat fall än som avses i 20 kap. 2 § andra stycket p 1–4, på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan sköta en rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller övervaka utförandet av en sådan uppgift; främmande stats minister; eller någon som, utan att inneha anställning eller uppdrag som sagts i bestämmelsen utövar främmande stats myndighet.

11. Tingsrätten återkommer under respektive avsnitt med en närmare redogörelse av den för prövningen relevanta rättsliga regleringen.

6.1.2 Allmänt om bevisning

6.1.2.1 Beviskravet

12. I brottmål är det åklagaren som har bevisbördan. För fällande dom krävs att det är ställt utom rimligt tvivel att de tilltalade har gjort sig skyldiga till de gärningar som ligger till grund för åtalet. Beviskravet gäller samtliga brottsrekvisit.

13. För att de åtalade ska dömas för grov bestickning krävs det alltså att det inte råder några rimliga tvivel om att de i alla relevanta delar handlat på sätt åklagaren har påstått. Detta innebär bl.a. att det, för att beviskravet ska vara uppfyllt, inte får finnas andra rimliga förklaringar till händelseförloppet än den som innefattas i åtalet. I beviskravet ”utom rimligt tvivel” ligger således att om det finns ett rimligt alternativ till åklagarens tes ska de tilltalade frias.

6.1.2.2 Utredningens robusthet

14. I fråga om den s.k. robustheten i den svenska bevisrätten kan konstateras att bevisningen får anses som robust först när den föreliggande bevisningen är så omfattande att bevisbedömningen svårligen kan rubbas av möjligheterna att införa ytterligare utredning. Om inte, kan annan möjlig bevisning sänka bevisvärdet av den av åklagaren framlagda bevisningen.

15. Att robusthet ska beaktas vid bevisprövningen i brottmål tycks det i doktrinen råda enighet om. Exakt hur robusthetsbrister ska beaktas under bevisvärderingen framgår emellertid inte klart ur domstolspraxis. Att domstolar bedömer att utredningsbrister ska gå ut över åklagaren och inte den tilltalade står dock klart.

6.1.2.3 *Gärningsidentitet*

16. Enligt 45 kap. 4 § första stycket tredje punkten rättegångsbalken ska åklagaren lämna de uppgifter om den brottsliga gärningen som behövs för dess kännetecknande. Åklagarens uppgifter ska vara ägnade att för den tilltalade tydligt klargöra vad som läggs honom eller henne till last och sålunda utmärka på vilka punkter han eller hon har att inrikta sitt försvar. Uppgifterna som åklagaren anger i stämningsansökan utgör processens yttre ram.

17. Intresset av en effektiv straffrättskipning talar för att man i viss utsträckning måste godta att en gärningsbeskrivning är obestämd. I händelse av otydligheter och ofullständigheter i åklagarens gärningsbeskrivning har rätten i allmänhet en skyldighet enligt 46 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken att bedriva materiell processledning. Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs.

18. Rättegångsbalken innehåller inte några regler om att ett bristfälligt utformat allmänt åtal skulle kunna avvisas, t.ex. i det fallet att en materiell processledning inte leder till en tillräckligt preciserad gärning. I stället förutsätts att domstolen ska meddela en frikännande dom om den finner att den tilltalade inte inom den åtalade gärningens ram har begått ett eller flera brott.

19. En till synes annan sak är att den tilltalade och hans eller hennes försvarare givetvis alltid måste i god tid ha full kännedom om den gärningsbeskrivning inom vars ram domstolen, eventuellt efter åtalsjustering, har möjlighet att ålägga honom eller henne ett ansvar.¹⁰ I den mån oprecisa gärningspåståenden leder till svårigheter för den tilltalade att presentera motbevisning kan detta komma att påverka bevisvärderingen i en för honom eller henne förmånlig riktning.

¹⁰ Se t.ex. Europadomstolens fall *Mattoccia mot Italien*, SvJT 2000, s. 841, samt *Sadak m.fl. mot Turkiet*, SvJT 2001, s. 819.

6.1.2.4 Bevisvärdering

20. Utgångspunkten är att det råder fri bevisprövning. Vid sin bevisvärdering prövar tingsrätten först värdet av de olika bevis, i den mån de är relevanta för prövningen, som åklagaren har lagt fram var för sig. Därefter tas ställning till om det sammanvägda värdet av denna bevisning är tillräckligt för att nå upp till beviskravet och om det alltså är styrkt att det gått till på det sätt som påståtts i gärningsbeskrivningen. För det fall åklagarens bevisning är otillräcklig ska den tilltalade frikännas. Om däremot beviskravet bedöms vara uppfyllt ska den tilltalades uppgifter och annan bevisning som åberopats mot åklagarens gärningspåstående granskas. Om gärningsbeskrivningen därigenom motbevisas eller om den tilltalades berättelse tar sådan kraft från åklagarens bevisning att beviskravet inte är uppfyllt, ska åtalet ogillas. Det är samtidigt viktigt att framhålla att den tilltalade inte har någon bevisbörda och alltså inte är skyldig att redogöra för omständigheter som fritar honom från ansvar.¹¹

¹¹ NJA 2015 s. 702.

6.1.3 Handlingsförloppet avseende transaktionerna med den uzbekiska partnern under åren 2007–2010

- Det handlingsförlopp avseende transaktionerna som åklagaren påstått i åtalpunkterna 1–5 i fråga om avtal och därmed sammanhängande betalningar till konton tillhörande Takilant, och i ett fall till konto tillhörande Huawei till förmån för Zeromax, båda bolagen med koppling till Gulnara Karimova, är objektivt sett utrett i målet.
- I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandet.

6.1.3.1 Åtalpunkterna 1–5

21. De tilltalade och Telia har i allt väsentligt erkänt det faktiska handlingsförlopp avseende avtal och betalningar som åklagaren beskrivit i åtalpunkterna 1–5. Erkännandena får stöd av utredningen i målet. Det kan konstateras att följande handlingsförlopp är visat.

Åtalpunkten 1 – Decemberavtalen 2007

22. Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa har under hösten 2007 deltagit i förhandling och framtagande av avtal med Takilant. Flertalet personer har dock varit inblandade i förhandlingen och upprättandet av avtalen, bl.a. juridiska rådgivare från en turkisk och en holländsk advokatbyrå.

23. Beslut att ingå de framförhandlade avtalen fattades av TS UTA den 17 december 2007 där bl.a. Tero Kivisaari deltog i egenskap av styrelseordförande och Olli Tuohimaa som representant för aktieägaren Sonera Holding BV. Lars Nyberg gav den 18 december 2007 fullmakt till Tero Kivisaari att underteckna avtalen.

24. Den 24 december 2007 har följande avtal slutits: – Avtal mellan TS Uzbek och Takilant angående frekvenser och nummerblock; – Överlåtelseavtal mellan TS UTA och Takilant avseende 26 procent av aktierna i TS Uzbek; – Aktieägaravtal

mellan TS UTA, Takilant och TS Uzbek avseende det gemensamma ägandet i TS Uzbek, inklusive bl.a. en säljoption för Takilant.

25. Avtalen undertecknades av Tero Kivisaari för TS Urbeks och TS UTA:s räkning. I enlighet med vad avtalen stipulerat har 80 MUSD utbetalats till Takilant den 27 december 2007 och Takilant har därefter betalat 50 MUSD till TS UTA för 26 procent av aktierna i TS Uzbek. Takilant har därmed erhållit 30 MUSD samt cirka 26 procent¹² av Coscom via aktieinnehavet i TS Uzbek. Enligt aktieägaravtalet hade Takilant möjlighet att sälja dessa aktier till TS UTA från år 2010 enligt vissa villkor. Betalningen av 80 MUSD från TS Uzbek till Takilant finansierades delvis via ett lån på 30 MUSD från TS UTA och enligt aktieägaravtalet skulle TS Uzbek återbetala detta lån till TS UTA innan någon utdelning till aktieägarna fick äga rum.

26. Avtal och betalningar mellan TS UTA/TS Uzbek och Takilant i december 2007 kan grafiskt redovisas enligt följande.

Bild 3.

¹² Cirka eftersom TS Uzbek bara ägde 99,97 % av Coscom.

27. Den därmed sammanhängande tilldelningen av GSM 1800- och 3G-frekvenser kan grafiskt beskrivas enligt följande.

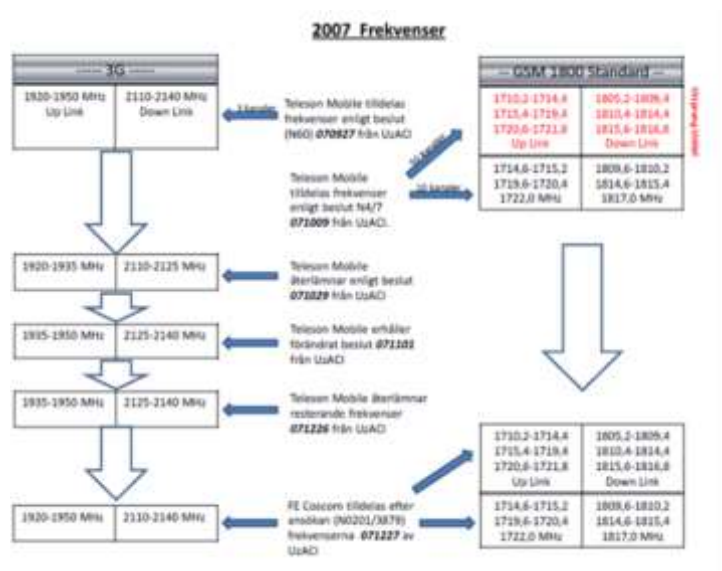

Bild 4.

Åtalspunkten 2 – Förvärv av nummerblock i augusti/september 2008

28. Under 2008 togs affärsbeslutet att förvärva nummerblock, dvs. nummerserie och nätverkskod, till Coscom av Takilant för 9,2 MUSD, vilka Teleson innehade. Olli Tuohimaa var med och lämnade synpunkter på avtalet mellan TS Uzbek och Takilant som undertecknades den 20 augusti 2008 av Tero Kivisaari för TS Uzbeks räkning och av Gayane Avakyan för Takilants räkning. Samma dag återlämnade Teleson nummerblock enligt avtalet till telekommyndigheten. Den 21 augusti 2008 ansökte Coscom hos telekommyndigheten om nummerblocken. Coscom tilldelades nummerblocken enligt ansökan den 26 augusti 2008. Lars Nyberg lämnade fullmakt/delegation i saken den 15 september 2008. Samma dag lämnade Tero Kivisaari betalningsinstruktion. Pengarna utbetalades till Takilant den 16 september 2008. Det tidigare lånet från TS UTA till TS Uzbek om 30 MUSD utökades i samband med detta med 9,2 MUSD.

29. Nummerserietilldelning och nätverkskod kopplat till 9,2 MUSD-avtalet kan grafiskt beskrivas enligt följande.

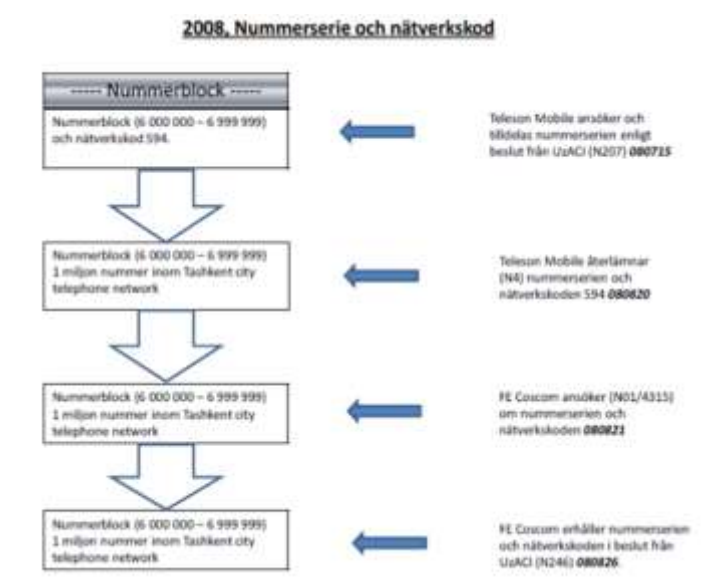

Bild 5.

Åtalspunkten 3 – Återköp av aktier m.m. i januari 2010

30. Den 22 januari 2010 föredrogs i Telias styrelse frågan om återköp av aktier i TS Uzbek från Takilant. Tero Kivisaari och Lars Nyberg deltog vid föredragningen. Samma dag togs beslut om affären av TS UTA:s styrelse inklusive Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa (i egenskap av företrädare för Sonera Holding BV). Den 25 januari 2010 ingick TS UTA och Takilant avtal vari TS UTA förvärvade 20 procent av aktierna i TS Uzbek från Takilant för 220 MUSD. Samtidigt ingicks ett tilläggsavtal till 2007 års aktieägaravtal avseende TS Uzbek i vilket det stipulerades att Takilant avseende de sex procent av aktierna i TS Uzbek som Takilant fortfarande innehade skulle ha en säljoption med ett golvpris om 50 MUSD. Avtalen undertecknades av Olli Tuohimaa, som även deltagit vid framtagandet av avtalen, för TS UTA:s räkning och Gayane Avakyan undertecknade avtalen för Takilants räkning. Den 28 januari 2010 gav Lars Nyberg fullmakt/delegation i frågan.

31. Händelserna kring avtalen från januari 2010 om återköp av 20 procent av aktierna i TS Uzbek m.m. kan grafiskt beskrivas enligt följande.

Bild 6.

Åtalspunkten 4 – Konsultavtal m.m. för anskaffning av 4G frekvenser april–juni 2010

32. Takilants dotterbolag Teleson hade likviderats under 2009. Den 18 januari 2010 tilldelades Uzdonrobita 4G-frekvenser av telekommyndigheten. I april och maj 2010 ingicks avtal i olika partskonstellationer mellan TS Uzbek, TS UTA, Huawei Zeromax och Takilant som bl.a. innebar att Coscom skulle erhålla 4G-frekvenser mot att en skuld som bolaget Zeromax hade till Huawei på 15 MUSD reglerades samt att ”golvet” i Takilants säljoption för de kvarvarande sex procent av aktierna i TS Uzbek höjdes från 50 MUSD till 75 MUSD. Bland andra Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa var med vid förhandling och framtagandet av avtalen. Uzdonrobita har enligt åklagaren vid okänt datum återlämnat 4G-frekvenser som tilldelats bolaget. Den 10 maj 2010 ansökte Coscom om 4G-frekvenser hos telekommyndigheten. Beslut att ingå avtalen såvitt avser TS UTA och TS Uzbek togs av respektive styrelse i TS UTA och TS Uzbek den 4 juni 2010 där Olli Tuohimaa deltog som representant för Sonera Holding B.V. Lars Nyberg har godkänt affären och har deltagit vid föredragning av affären för Telias styrelse den 7 juni 2010. Den 11 juni 2010 erhöll Coscom tillstånd att använda de sökta 4G-frekvenserna. Utbetalning av 15 MUSD enligt avtalen skedde därefter den 14 juni 2010.

33. Den 23 januari 2013 undertecknade Lars Nyberg en skriftlig ratificering där fullmakt med möjlighet till vidaredelegation gavs till Tero Kivisaari beträffande avtalen.

34. Den med affären sammanhängande tilldelningen av 4G-frekvenser kan grafiskt beskrivas enligt följande.

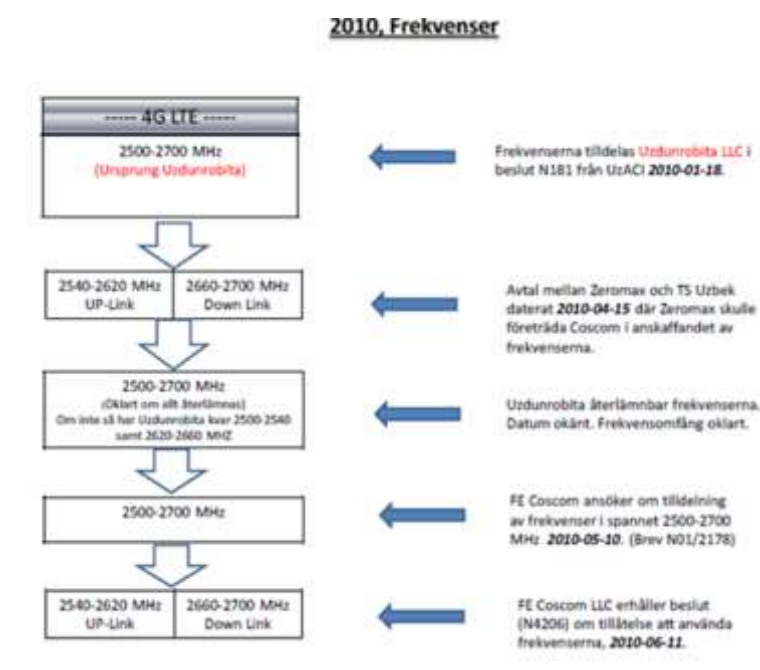

Bild 7.

Åtalspunkten 5 – Konsultavtal för anskaffning av ytterligare 4G-frekvenser i november 2010

35. Den 22 oktober 2010 tilldelades Utdunrobita ytterligare 4G-frekvenser av UzACI. Lars Nyberg var närvarande vid styrelsemötet i Telia den 22 oktober 2010 när fråga om avtal med Takilant angående förvärv av ytterligare 4G-frekvenser till Coscom för 55 MUSD föredrogs. Det skriftliga underlaget till styrelsen avseende affären var upprättat av Tero Kivisaari. Styrelsen beslutade att ingå avtalet, som Olli Tuohimaa hade varit med att ta fram. Den 25 oktober 2010 lämnade Lars Nyberg fullmakt med möjlighet till vidaredelegation till Tero Kivisaari att ingå avtalet. Den

29 oktober 2010 fattade styrelserna i TS Uzbek och TS UTA, där Olli Tuohimaa i båda fallen deltog som representant för Sonera Holding B.V., beslut att ingå avtalet mellan TS Uzbek och Takilant. Den 1 november 2010 undertecknade Olli Tuohimaa avtalet för TS Uzbek och Gayane Avakyan undertecknade avtalet för Takilant.

36. Den 18 november ansökte Coscom om tilldelning av 4G-frekvenser. Vid okänt datum har Uzdunrobita enligt åklagaren återlämnat del av frekvenserna. Den 26 november 2010 tilldelas Coscom de 4G-frekvenser som Uzdunrobita återlämnat.

37. Tero Kivisaari godkände betalningsorder den 14 december 2010. Betalning om 55 MUSD verkställdes den 16 december 2010.

38. Händelserna kring det så kallade 55 MUSD avtalet år 2010 kan grafiskt beskrivas enligt följande.

Bild 8.

39. Den därmed sammanhängande tilldelningen av 4G-frekvenser kan grafiskt beskrivas enligt följande.

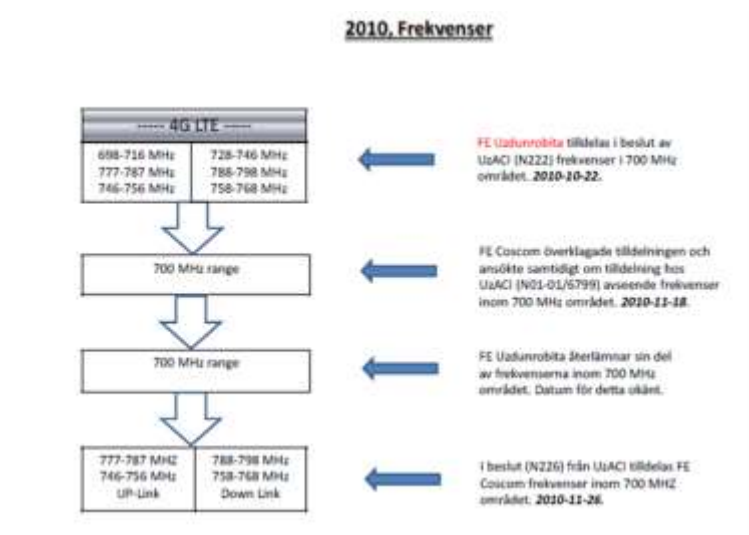

Bild 9.

6.1.3.2 Gulnara Karimovas koppling till Takilant och Zeromax

40. Det rykte som tidigt fanns i fråga om att Gulnara Karimova stod bakom Takilant kunde bekräftas först år 2016 genom ett svar från Schweiz på begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål från svenska åklagare. Av handlingar från den schweiziska utredningen i form av "Declaration of trust for nominee share" kan konstateras att Gayane Avakyans aktier i Takilant innehades av henne "on trust for Gulnara Karimova" (the "Beneficial Owner") samt att Rustam Madumarov för Gulnara Karimovas räkning på samma sätt stod för aktierna i Swisdorn. Vidare framgick att Gayane Avakyan testamenterade alla sina aktier i Takilant till Gulnara Karimova, och att Rustam Madumarov testamenterade sina aktier i Swisdorn till Gulnara Karimova.

41. Handlingarna bedöms ha ett högt bevisvärde. Genom den utredning som åklagaren presenterat får det därmed anses visat att Gulnara Karimova hade en i det

här avseendet relevant koppling till Takilant genom att vara bolagets slutliga förmånstagare.

42. Omständigheten att det var Takilant som var Telias avtalspart i förhandlingen har ett högt bevisvärde för åklagarens påståenden om att Gulnara Karimova också stod bakom Zeromax, vars skuld Telia, i enlighet med vad som ansetts utrett i åtalspunkten 4 ovan, reglerade i förhållande till Huawei. För det talar även uppgifter i Frederick Starrs rapport avseende politisk riskanalys inför Telias inträde på den uzbekiska marknaden. I rapporten förekommer uppgifter om att Zeromax är Gulnara Karimovas bolag. Även uppgifter i ett mejl från den 30 maj 2007 från en av Fintur anlitad konsult, Talgat Dairbekov, till Serkan Elden avseende information om Gulnara Karimovas ägande i olika bolag, där bl.a. Zeromax omnämns, talar för detta. Det får därmed sammantaget anses visat att Gulnara Karimova även hade en relevant koppling till Zeromax.

6.1.3.3 Slutsats

43. Det handlingsförlopp avseende transaktionerna som åklagaren påstått i åtalspunkterna 1–5 i fråga om avtal och därmed sammanhängande betalningar till konton tillhörande Takilant och i ett fall till konto tillhörande Huawei till förmån för Zeromax, båda bolag med koppling till Gulnara Karimova, är objektivt sett utrett i målet.

6.1.4 Allmänna anmärkningar på åtalen

6.1.4.1 Svag gärningsidentitet och brister i utredningens robusthet

I avsnittet konstateras följande:

- Gärningsbeskrivningen är oklar vad avser förstahandsgrunden i fråga om Gulnara Karimovas tillhörighet till den mutbara personkretsen och vad avser andrahandsgrunden i fråga om vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän eller myndighet som avses.
- Dessa oklarheter på grund av brister i utredningens robusthet har medfört svårigheter för de åtalade att förbereda sitt försvar och föra motbevisning, vilket får påverkan vid bevisvärderingen i en för de åtalade förmånlig riktning.

44. Åklagaren har gjort gällande att transaktionerna i åtalpunkterna 1–5 innefattade muta eller annan otillbörlig belöning enligt dåvarande svensk lagstiftning. Han har närmare bestämt gjort gällande att Lars Nyberg för åren 2008–2010 genom förfarandet i åtalpunkterna 2–5 samt Tero Kivisaari och Olli Tuohimaa för åren 2007–2010 genom förfarandet i åtalpunkterna 1–5 har tillsammans och i samförstånd, erbjudit, utlovat, godtagit och lämnat muta eller annan otillbörlig belöning:

- **i första hand** till Gulnara Karimova för hennes tjänsteutövning eller uppgift/uppdrag
 1. som arbetstagare i den uzbekiska staten,
 2. som pga. förtroendeställning fått till uppgift att för annan sköta och övervaka ekonomisk och rättslig angelägenhet,
 3. som främmande stats minister (åp 2)
 4. eller utan att inneha anställning eller uppdrag för utövandet av främmande stats myndighet.
- **i andra hand** för tjänsteutövning till tjänsteman eller tjänstemän på telekommyndigheten eller vid myndighet, men för att komma annan, i detta

fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. tjänstemannens mottagande är för annan än sig själv.

- **i tredje hand** till Bekhzod Akhmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdurobita, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del. Dvs. Bekhzod Akhmedovs mottagande är för annan än sig själv.

45. Åklagarens gärningsbeskrivning ger anledning till följande allmänna anmärkningar. En utgångspunkt inom straffprocessrätten mot bakgrund av bl.a. kraven som Europakonventionen ställer på en rättvis rättegång är att en anklagelse ska vara detaljerad för att den tilltalade ska kunna försvara sig¹³. Det kan konstateras att invändningar tidigt lämnats från de tilltalade avseende åtalets utformning och innehåll som de i delar menat är alltför oprecist. Tingsrätten bedrev aktivt materiell processledning redan vid förberedelsesammanträdet den 27 november 2017 i syfte att reda ut oklarheter i åklagarens gärningsbeskrivning. Det avsåg dels rekvisiten i första hand beträffande personkretsen såvitt gäller anställning eller uppdrag i en förtroendeställning dels vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän och myndighet som avsågs i andra hand av gärningsbeskrivningen och dels vad som närmare gjordes gällande som brottsligt beträffande var och en av de tilltalade. Åklagaren har därefter i den senare delen preciserat åtalet genom att justera gärningsbeskrivningen och för åtalpunkterna 1–5 angett de faktiska omständigheter som han menar att de åtalade utfört. I övrigt lämnades frågorna obesvarade.

46. I mål om straffansvar måste abstrakta rättsfakta, dvs. delar av rättsregler (rekvisit) fyllas ut och göras konkreta för att domstolen ska kunna göra sin prövning. Besticknings- och mutbestämmelserna anger typfall, generella beskrivningar, medan gärningsbeskrivningar ska ange det individuella, unika fallet. Åklagaren ska alltså beskriva ett verkligt händelseförlopp, dvs. ange faktiska

¹³ Lars Heuman, Är vaga och oklara gärningsbeskrivningar godtagbara enligt Europakonventionen, JT 2005/06 s. 544.

förhållanden som har inträffat i det verkliga livet. För att tingsrätten ska kunna pröva rekvisiten arbetstagare, förtroendeställning eller uppdrag måste dessa därför brytas ner i konkreta objektiva fakta som begreppen grundar sig på i just det här fallet. Det gäller såklart även i fråga om vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän eller myndighet som avses.

47. Även om åklagaren inte konkretiserar abstrakta rättsfakta i gärningsbeskrivningen, måste dock åklagaren under processen ange de omständigheter som läggs den tilltalade till last för att denne ska ges fullgoda möjligheter att försvara sig. Genom åklagarens sakframställning bör normalt sett rätten och tilltalade kunna få en god uppfattning om vilka omständigheter som åklagaren konkret gör gällande.

48. Tingsrätten har under huvudförhandlingen pånytt tagit upp de kvarstående frågor som funnits i fråga om avsaknad av konkretisering bl.a. av rekvisiten arbetstagare och olika uppdrag. Åklagaren har därefter den 24 september 2018 i en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål till Schweiz med svar nästa dag den 25 september 2018, som sedan ingivits till tingsrätten den 9 oktober 2018, bl.a. hänfört sig till information från uzbekiska myndigheter över Gulnara Karimovas befattningar i Uzbekistan. Åklagaren har grundat på informationen i handlingen från Schweiz bestämt sig för att inskränka påståendet om att Gulnara Karimova varit minister till att endast avse år 2008. I övrigt har han, som han slutligt får förstås, även gjort gällande att Gulnara Karimova haft i svaret angivna befattningar inom den uzbekiska utrikesförvaltningen men därutöver har han vidhållit påståenden om Gulnara Karimova som arbetstagare eller i en förtroendeställning med uppgift inom telekom utan att närmare konkretisera sig.

49. Förhållandena i Uzbekistan har, som tingsrätten förstått det, varit sådana att det varit förenat med svårigheter för åklagaren att bedriva förundersökning i landet. På grund av brister i utredningen, som yttre omständigheter lett till, har åtalet i

avgörande delar, som det tycks, byggts kring spekulationer utan konkret förankring bland fakta i målet.

50. Med det sagt konstaterar tingsrätten att de oklarheter som kvarstår i gärningsbeskrivningen p.g.a. brister i utredningens robusthet har lett till att de tilltalade haft svårigheter att förbereda sitt försvar och föra motbevisning. De har i dessa avseenden tvingats utgå från olika hypotetiska händelseförlopp och spekulerat kring detta. Enligt tingsrätten får detta påverkan vid bevisvärderingen i en för de åtalade förmånlig riktning.

6.1.4.2 Legalitetsprincipen och processens yttre ram

I avsnittet konstateras följande:

- Inom straffrätten medför legalitetsprincipen hinder för en extensiv tolkning och tillämpning av lagen.
- De uppgifter som åklagaren anger i stämningsansökan utgör processens yttre ram och den gärning som åklagaren för talan om sträcker sig inte längre utöver de preciseringar åklagaren gör i processen.

51. Åklagaren har framhållit att tingsrätten ska använda fantasi och inlevelse i sin prövning av åtalet. Tingsrätten ska redan här konstatera det självklara att det inom straffprocessrätten inte finns utrymme för något sådant. Legalitetsprincipen anses central ur ett rättsstatligt perspektiv och ges en särskild betydelse inom straffrätten och straffprocessen.¹⁴ Principen hindrar en extensiv tolkning och tillämpning av lagen. Vid tolkningen av en straffbestämmelse är syftet med lagstiftningen – som kan framgå av förarbeten – samt praxis och uttalanden i den juridiska litteraturen av betydelse.

52. Som konstaterats ovan i avsnittet om gärningsidentitet utgör uppgifterna som åklagaren anger i stämningsansökan processens yttre ram. Utifrån den ramen är

¹⁴ 1 kap. 1 § brottsbalken ”nullum crimen sine lege” (= inget brott utan lag).

tingsrättens prövning begränsad och densamma som i alla andra brottmål med det formella regelverk som gäller för åklagaren i fråga om utrednings-, bevisbörda och beviskrav.

53. Den påstådda gärningen ska uppfylla samtliga rekvisit i lagtexten, annars strider det mot legalitetsprincipens analogiförbud att ändå tillämpa bestämmelsen.

54. Att gärningspåståendet ska bestå av bevisbara förhållanden är självklart. Den gärning som åklagaren för talan om sträcker sig inte längre utöver de preciseringar åklagaren gör i processen och 30 kap. 3 § rättegångsbalken bör tillämpas med beaktande av sådana preciseringar. Som nämnts ovan i avsnittet 6.1.4.1 ovan har tingsrätten materiellt processlett åklagaren vid flera tillfällen. Tingsrätten begränsar prövningen i enlighet med de svar som lämnats.¹⁵

6.1.5 Bestickning i första hand av Gulnara Karimova som arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning

6.1.5.1 Vad tingsrätten ska pröva

55. För att korruptionslagstiftningen överhuvudtaget ska bli tillämplig förutsätts att påstådda mottagare är mutbara, dvs. de måste falla in under kretsen av mutbara personer. Som åklagaren har utformat gärningsbeskrivningen inleder därför tingsrätten med att pröva om Gulnara Karimova tillhörde den krets av personer som träffas av mutansvar, något åklagaren påstått men försvararna förnekat.

56. Det kan noteras att åklagarens huvudsakliga påstående innebär att Gulnara Karimova under aktuell tidsperiod varit anställd, haft uppdrag i en förtroendeställning inom telekomsektorn eller på annat sätt utövat främmande stats myndighet. Därutöver har Gulnara Karimova enligt åklagaren även agerat som

¹⁵ Nordh, Praktisk process II, uppl. 3, s. 33–34, 36 not 39 och 49.

främmande stats minister under år 2008. Åklagaren har dock inte närmare utifrån ett konkret faktiskt handlingsförlopp angett vad det är för anställning eller uppdrag i en förtroendeställning som Gulnara Karimova innehaft, utan har endast i vaga allmänna ordalag preciserat Gulnara Karimovas tillhörighet till den mutbara personkretsen enligt följande två alternativ:

- Gulnara Karimova har haft relevant offentlig ställning inom telekom i form av anställning eller uppdrag grundat på förtroende som hon har erhållit från sin far, presidenten Islam Karimov.
- Gulnara Karimova har själv tagit sig rätt att utöva makt, helt oberoende av systemet eller någon offentlig uppdragsgivare. Det innebär att hon, utan att ha haft offentlig anställning eller uppdrag p.g.a. förtroendeställning, i praktiken utövat myndighet, s.k. de facto myndighetsutövare.

57. Åklagaren har även redovisat ett tredje alternativ, som han menat inte är realistiskt, innebärande att Gulnara Karimova har varit agent eller lobbyist för Telia och som sådan har hon haft möjlighet att påverka, helt oberoende av systemet eller någon offentlig uppdragsgivare.

58. Därutöver har åklagaren sakframställningsvis hävdad att Gulnara Karimova inte har varit en statstjänsteman eller minister i vanlig bemärkelse som lämnat direktiv i fråga om vad som ska göras utan åklagarens inställning är att hon bedrivit ett brottssyndikat, en statsorganiserad brottslighet, med presidentens godkännande.

59. Åklagaren har slutligt även hänfört sig till uppgifter över officiella funktioner som Gulnara Karimova haft under aktuell tidsperiod inom den uzbekiska utrikesförvaltningen grundat på det svar på en ansökan om internationell rättslig hjälp i brottmål som erhållits från Schweiz, som i sin tur fått informationen från uzbekiska myndigheter. Uppgifterna menar åklagaren utgör bevis på Gulnara Karimovas tjänstemannaställning som anställd m.m., med ett brett funktionellt ansvarsområde under år 2007 med koppling till telekomindustrin.

60. I sammanhanget har åklagaren hävdad att den svenska modellen med myndigheter tydligt avgränsade mot regering och stat inte är vanlig som modell i en stat som Uzbekistan. Han har i allmänna ordalag påstått att i Uzbekistan är departement nära förbundet med myndigheter även om beslutet fattas i myndigheten samt pekat på att Abdulla Aripov var både vice premiärminister och myndighetschef.

61. Åklagarens talan i första hand innebär i den del där ingen konkretisering av personkretsen skett utifrån ett faktiskt individualiserat handlingsförlopp att tingsrätten inte kan pröva varje brottsrekvisit för sig, dvs. arbetstagare, uppdragstagare i en förtroendeställning eller s.k. de facto myndighetsutövare. Tingsrätten prövar istället påståendena i denna del samlat under vad som tingsrätten väljer att beteckna som obestämd offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning inom telekomsektorn. Därefter kommer tingsrätten att pröva de olika konkreta offentliga anställningar eller uppdrag inom den uzbekiska utrikesförvaltningen som åklagaren enligt informationen från Uzbekistan gör gällande att Gulnara Karimova har haft. Den rättsliga regleringen för varje brottsrekvisit går inledningsvis igenom.

6.1.5.2 Den rättsliga regleringen

6.1.5.2.1 Arbetstagare

62. Med arbetstagare avses den som är arbetstagare i civilrättslig mening. Arbetstagarbegreppet är inte definierat i lag, utan har utvecklats i förarbeten och praxis. Det har inte ansetts lämpligt att ha något särskilt arbetstagarbegrepp för mutlagstiftningen, t.ex. för en funktion som erfarenhetsmässigt är i behov av skydd mot korruption. I stället ges arbetstagarbegreppet i 20 kap. 2 § andra stycket brottsbalken den innebörd som kommit till uttryck i arbetsdomstolens tillämpning av lagen om kollektivavtal och lagen om förenings- och förhandlingsrätt. Vid

bedömningen av om det föreligger ett arbetsgivare-arbetstagareförhållande ges ofta betydelse åt sådant som om förhållandet är grundat på avtal, om det går ut på att den ena parten skall prestera arbete för den andra partens räkning, om förhållandet har stadigvarande eller regelbunden karaktär och om arbetets utförande är underkastat bestämda direktiv eller kontroll.

63. Arbetstagare är dock inte den som för annans räkning utför arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande, t.ex. som egen företagare.¹⁶

6.1.5.2.2 *Förtroendeställning*

64. I nu relevant avseende är det aktuellt att pröva bestämmelsen i 20 kap. 2 § andra stycket p. 5 brottsbalken dvs. den som i annat fall än som avses i p. 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan a) sköta en rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller d) övervaka utförandet av en sådan uppgift som avses i a).

65. Den personkrets som träffas med uppdragsbeskrivningarna som angivits överensstämmer i stort sett med den personkrets som enligt då gällande 10 kap. 5 § brottsbalken kunde dömas för trolöshet mot huvudman. Gärningsmannen för trolöshetsbrottet är ett specialsubjekt i den meningen att han eller hon måste befinna sig i en särskild ställning. Det betyder att bestämmelsen omfattar bl.a. styrelseledamöter, revisorer och andra personer med förvaltande och kontrollerande uppgifter, mäklare, kommissionärer, fastighetsförvaltare, advokater och andra som utför sysslomannauppdrag. I fråga om stat avses även innehavare av allmän befattning på grund av förordnande eller val, vilka inte är tjänstemän.

¹⁶ Mutansvarskommitténs betänkande. SOU 1974:37 s. 136 f.

66. För att inta den särskilda ställning som fordras enligt trolöshetsbrottet krävs vidare att vederbörande anförtrotts en viss uppgift att sköta eller övervaka. I lagtexten nämns följande uppgifter. Under uttrycket ekonomisk angelägenhet inryms, t.ex. verkställande direktörens skötsel av den löpande förvaltningen i ett aktiebolag. Verksamheten måste inte med nödvändighet bestå av att vederbörande getts rättslig makt att ingå avtal eller andra rättshandlingar å huvudmannens vägnar, även om det ofta förhåller sig på det viset. Tillräckligt är att han eller hon fått till uppgift att övervaka skötseln av ekonomisk angelägenhet, vilket ofta ingår i chefsfunktionen.¹⁷

67. Slutligen omfattas personer som fått till uppgift att för någon annan sköta rättslig angelägenhet. Hit räknas advokater eller andra jurister som fått särskilda uppdrag av en klient.

68. En uppdragstagare som inte står i förtroendeställning i förhållande till uppdragsgivaren kan däremot inte dömas för vare sig mutbrott eller trolöshet mot huvudman.

6.1.5.2.3 *Utövande av främmande stats myndighet (de facto myndighetsutövare)*

69. Den i målet relevanta bestämmelsen i 20 kap. 2 § andra stycket p. 7 brottsbalken infördes den 1 juli 2004 enligt vilken utländska myndighetsutövare omfattas av ansvaret för mutbrott. Förändringen innebar att kretsen av mutbara offentliga myndighetsutövare utökades.

70. Bestämmelsen omfattar någon som, utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts, utövar främmande stats myndighet med syftning på de kategorier som nämnts i punkten innan. Det förutsätts alltså även här att anställning eller

¹⁷ Agneta Bäcklund m.fl., Brottsbalken. En kommentar [Zetec] kommentaren till 10 kap 5 § brottsbalken, under rubriken ”Åliggande på grund av förtroendeställning”

uppdrag föreligger. Bland annat innefattar bestämmelsen utländska borgmästare vars titel någon direkt motsvarighet inte längre finns i svensk rätt; detta för att Sverige skulle uppfylla åtaganden enligt Europarådets straffrättsliga konvention om korruption m.m. Beträffande vad som avses med myndighetsutövning för främmande stat hänvisades till vad som gäller för svenska förhållanden. Samma bedömningsgrunder ska alltså tillämpas beträffande utövare av främmande stats myndighet.¹⁸

71. Med myndighetsutövning avses i princip formella beslut och åtgärder, som är uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till den enskilde. Myndighet kan utövas av bl.a. offentligt anställd arbetstagare, innehavare av uppdrag eller den som är tjänstepliktig.

72. För att medföra ansvar enligt förevarande paragraf ska en faktisk åtgärd företas vid myndighetsutövning. Ett typfall där ett beslut är ogiltigt enligt departementschefen är när det har fattats av en uppenbarligen obehörig person. Då föreligger inte någon myndighetsutövning och detta lagrum är därför inte tillämpligt. Bestämmelsen omfattar alltså inte obehöriga personer som ägnar sig åt faktisk maktutövning. Däremot kan gärningen falla under 17 kap. 15 §, där det stadgas straff för den som obehörigen ger sig ut för att utöva myndighet.¹⁹

¹⁸ Prop. 2003/04:70 s. 34 och 51.

¹⁹ Agneta Bäcklund m.fl., Brottsbalken. En kommentar [Zeteeo] kommentaren till 20 kap 1 § brottsbalken, under rubriken ”Myndighetsutövning”.

6.1.5.3 Obestämnd offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning inom telekomsektorn

- Den utredning som presenterats har inte klargjort de vaga delar som finns i åklagarens påstående om Gulnara Karimovas tillhörighet till den mutbara personkretsen. En alternativ förklaring har istället bedömts rimlig, dvs. att Gulnara Karimova i affärerna agerat som affärskvinna genom bolag som hon haft koppling till.
- Sammantaget har det inte ansetts visat att Gulnara Karimova på sätt åklagaren påstått tillhört en mutbar krets som arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning med uppgift inom telekomsektorn.
- Åklagarens påstående om att Gulnara Karimova obehörigen utövat främmande stats myndighet har konstaterats inte vara brottsligt enligt mutlagstiftningen.
- I avsnittet redovisas skälen för ställningstagandet.

6.1.5.3.1 Inledning

73. Som framgått i avsnittet om den rättsliga regleringen är relevanta brottsrekvisit i personkretsdelens till mutlagstiftningen väl definierade och avgränsade. För att tingsrätten ska kunna pröva nu aktuella brottsrekvisit i objektiv mening krävs alltså, som tingsrätten tidigare framhållit, att åklagaren konkretiserar de omständigheter han grundar sina påståenden på i dessa avseenden.

74. Åklagaren har emellertid inte redovisat vilken befattning eller ställning han påstår att Gulnara Karimova i behörig ordning vald, utsedd eller anställd innehaft eller var hon tjänstgjort, om det var i departement, myndighet etc. I stället har han i vaga svepande ordalag gjort gällande att Gulnara Karimova har haft relevant offentlig ställning i form av anställning eller uppdrag grundat på förtroende som hon har erhållit från sin far, presidenten Islam Karimov, alternativt att Gulnara Karimova själv har tagit sig rätt att utöva makt, helt oberoende av systemet eller någon offentlig uppdragsgivare. Det senare innebär enligt åklagaren att hon, utan att ha haft offentlig anställning, uppdrag eller förtroendeställning, i praktiken utövat främmande stats myndighet i s.k. de facto myndighetsutövning.

75. Som redovisats i relevant avsnitt under den rättsliga regleringen ovan omfattar emellertid s.k. de facto myndighetsutövning inte obehöriga personer som ägnar sig åt faktisk maktutövning. Det åklagaren gör gällande i denna del kan därmed redan på rättslig grund inte vinna bifall.

76. I övrigt får åklagaren uppfattas så att han menar att president Islam Karimov, utan att kunna redovisa ett faktiskt konkret handlingsförlopp kring detta, antingen skriftligen, muntligen eller genom delegation gett Gulnara Karimova offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning att sköta telekomsektorn i Uzbekistan.

77. Åklagarens påståenden tycks i allt väsentligt ha sin grund i allmänna uppgifter om att Uzbekistan var en kleptokrati där president Islam Karimov berikade sig själv och sin familj så mycket som möjligt och att det fanns ett allmänt rykte i Tjaskent att Gulnara Karimova tilldelats telekommarknaden av Islam Karimov samt den omständigheten att hon genom sina bolag ingått liknande avtal och haft ägarintressen i samtliga tre större mobiloperatörer i Uzbekistan.

6.1.5.3.2 *Bevisvärdering*

Inledning

78. Tingsrätten överväger i det följande bevisfakta som indirekt pekar i åklagarens riktning men prövar samtidigt alternativa förklaringar till åklagarens påståenden.

79. Vad avser den av åklagaren åberopade bevisningen i målet ska följande framhållas.

80. Den skriftliga bevisningen i form av mejl avtal m.m. vilka utgör direkta spår från däri angivna tidpunkter bedöms enligt principen om det bästa bevismedlet som utgångspunkt ha ett högt bevisvärde i fråga om innehåll.

81. Vid bedömningen av den muntliga bevisningen ska framhållas att vid förhørsutsagornas tillförlitlighet har tingsrätten att beakta att det i väsentlig utsträckning rört sig om återgivande av minnesbilder kring vardagliga händelser, t.ex. innehållet i mejlväxlingar, möten etc. som inträffade för mellan åtta och elva år sedan. Det rör sig om för vittnena banala minnen som måste bedömas lätt modifierbara, inte minst genom att information tagits in utifrån under årens lopp. Det kan ha rört sig om att personerna läst om händelsen, pratat med andra om den eller plockat in detaljer som andra nämt; omständigheter som kan påverka minnet även omedvetet. Till det kommer att minnets kvalitet påverkas av hur frågor ställs. I det sammanhanget kan konstateras att ledande frågor återkommande har ställts till förhörspersoner även under de s.k. huvudförhören. Allt detta är av betydelse för tillförlitligheten av uppgifter lämnade av förhörspersoner. Med beaktande av vad som nu redovisats kan konstateras att det inte har gått att fastslå hur den kunskap som personerna berättat om olika händelser har inhämtats, dvs. om det utgörs av spår från faktiska händelser eller om minnet modifierats av något av det ovan nämnda och att uppgifterna därför härrör från någon annan handling.

82. Inledningsvis kan konstateras att det inte finns några direkta spår som visar att Gulnara Karimova skriftligen, muntligen eller genom delegation givits någon offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning inom telekomsektorn. Däremot finns indirekta spår som i viss mån talar för detta eller i vart fall för att Gulnara Karimova i här relevant avseende har haft påverkan på beslutsfattandet avseende Coscom. För dessa indirekta spår finns emellertid även alternativa förklaringar. En sådan är att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna och att hon som sådan handlat oegentligt. Åklagaren har själv framhållit att Gulnara Karimova haft ett stort affärsimperium där telekomsektorn stod för ca hälften av

förmögenheten samt att hon bedrivit brottslig verksamhet. Här noteras att utbetalningarna från Telia har också gått till hennes bolag; en omständighet som enskilt talar emot att arbete utförts för annans räkning i offentlig anställning eller att hon handlat inom ramen för ett förtroendeuppdrag.

Värdering av skriftligt material

83. Av ett antal mejl som presenterats i målet från våren 2007 framgår att det fanns ett stort intresse från Finturs sida att få godkännande från president Islam Karimov eller ansvarig minister för telekomfrågor Abdulla Aripov för att bedriva telekomverksamhet i landet.

84. Beteendet har genom utredningen fått sin förklaring i att det var ett vanligt återkommande förfarande att Telia genom dotterbolag sökte godkännande från den högsta beslutande ledningen i ett land innan beslut togs om stora investeringar. Detta för att försäkra sig om att bolaget var välkommet att bedriva telekomverksamhet i landet, vilket är nödvändigt på grund av att infrastrukturen inom telekomverksamhet är av betydelse för länders nationella säkerhet. Bland annat i dessa sammanhang har emellertid även förekommit uppgifter som visar på ett intresse av att få träffa Gulnara Karimova. Tingsrätten överväger dessa uppgifter i det följande.

85. I ett mejl den 16 mars 2007 från Nurlan Sargaskayev, som var verksam i Telias kazakiska dotterbolag Kcell, till Serkan Elden, Hande Apaydin och Talgat Dairbekov finns uppgifter, bland information från ett besök i Tjaskent, om att de ska möta Bekhzod, en av ”the Lady Gulnara Karimovas” nyckelpersoner på telekomområdet.

86. Av mejl den 24 mars 2007 från Serkan Elden till Esko Rytönen, som var en av styrelseledamöterna i Fintur, avseende MCT-affären framgår att de har ett möjligt

möte på gång med presidentens dotter Gulnara Karimova och hennes telekomkollegor. Det framgår också uppgifter om att telekomministern Aripov är en aggressiv person och att ett möte med honom ska vänta tills de har ”understanding” med Karimovas team som lokal partner.

87. Uppgifterna i mejlen får indirekt anses ha bevisvärde för åklagarens påstående, men samtidigt klargör de inte vilken formell offentlig roll som Gulnara Karimova i så fall innehaft och agerat inom.

88. Det intresse som funnits från Fintur att träffa Gulnara Karimova kan vidare i motsats till vad åklagaren har anfört ha en annan alternativ förklaring. Tingsrätten överväger i det följande, bevisfakta som allmänt sett pekar i den riktningen, nämligen att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna med ibland otillåtna medel.

89. I ett utkast till Frederick Starrs rapport avseende politisk riskanalys inför Telias inträde på den uzbekiska marknaden finns uppgifter om att Gulnara Karimova haft en central och ledande roll i telekomindustrin via sitt bolag Zeromax i Uzbekistan. Enligt Starr kunde det vara frestande att arbeta parallellt med Gulnara Karimova eller genom henne och hennes bolag Zeromax, inte minst p.g.a. att hon själv var intresserad av telekomindustrin. Starr framhöll vidare att Gulnara Karimova i så fall också skulle komma att bli en direkt konkurrent.

90. Frederick Starrs medförfattare, konfliktforskaren och lektorn vid Uppsala universitet, Svante Cornell, har vittnat om att Starr på direkt fråga från honom sommaren 2013 uppgett att det var allmän kännedom inom näringslivet i huvudstaden i Uzbekistan att Gulnara Karimova hade en central och ledande roll inom telekomindustrin via sitt bolag Zeromax. Svante Cornell har dock understrukt att Gulnara Karimovas roll inte var transparent och inte klarlagd till hundra procent. Utan att närmare ha kunnat identifiera den har det enligt Cornell framgått att hon hade en ledande roll i informella strukturer.

91. Tingsrätten konstaterar att uppgifterna från Frederick Starr om att Gulnara Karimova haft en central och ledande roll i telekomindustrin via sitt bolag Zeromax i Uzbekistan direkt talar emot åklagarens påstående om att hon agerat inom ramen för en offentlig anställning eller förtroendeställning. Frederick Starr ser henne istället som en direkt konkurrent. Också Svante Cornells uppgift om Gulnara Karimova i en okänd roll i informella strukturer talar emot åklagarens påstående om offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning. Sammantaget talar därmed uppgifterna i Frederick Starrs rapport och vad Svante Cornell har vittnat om för den alternativa hypotesen att Gulnara Karimova gjort affärer inom telekombranschen som affärskvinna genom sina privata bolag och inte i någon offentlig ställning.

92. För detta talar även uppgifter i ett mejl den 30 maj 2007 från Talgat Dairbekov till Serkan Elden avseende information om den uzbekiska partnern Gulnara Karimovas ägande i följande 13 bolag:

”Uzdonrobita, Beeline, CDMA operator, Internet providers (arbetar med privatisering av Uzbektelecom) Fergana Oil Refinery, Zero Max and Uzgasoil – control Uzneftegas, Bank Credit Standard, Mediagruppen ’Terra Group’ som inkluderar Terra Radio and TV och Bella Terra Magazine, Glass Factory Quarts, Kuvai Cement Factory, Bekbadai Cement Factory och Coca Cola Factory”

93. Också den omständigheten att det fanns formella strukturer i Uzbekistan med en ansvarig minister för telekommunikationsfrågor som även var myndighetschef för telekommyndigheten UzACI får anses tala emot åklagarens påstående att Gulnara Karimova haft ansvaret för telekomsektorn genom offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning.

Värdering av förhörsuppgifter

94. Jouko Rosenberg, dåvarande chefstekniker för Eurasia inom Fintur, har konfronterats med uppgifter antecknade från hans polisförhör där det framgår att

han överhört ”korridordiskussioner att presidentens dotter på något sätt skulle var delaktig i processen i Uzbekistan.....hon företrädde eller skötte den uzbekiska statens tjänsteärenden. På något sätt var hon knuten till ärenden för den uzbekiska staten.” Jouko Rosenberg har kommenterat uppgifterna med att Gulnara Karimova spelade en roll i landet, inom politiken, men att hon inte specifikt hade några kopplingar till Teliaaffären.

95. Tingsrätten konstaterar att uppgifter från polisförhör som utgångspunkt har ett lågt bevisvärde med hänsyn till alla de felkällor som kan finnas. Till det kommer att det rör sig om väldigt vaga uppgifter som dessutom grundat sig på vad Jouko Rosenberg överhört vid en korridordiskussion. Ursprungskällan till uppgifterna har heller inte klargjorts. Med beaktande av dessa omständigheter, vilket ytterligare försvagar bevisvärdet av uppgifterna, kan några säkra slutsatser inte dras av förhørsanteckningarna i fråga om Gulnara Karimova agerat i en roll som gör att hon faller in under den av åklagaren angivna mutbara personkretsen.

96. Mot åklagarens påståenden och för den alternativa förklaringen att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna talar Serkan Eldens uppgifter. Enligt Serkan Elden hade Gulnara Karimova ingen officiell roll i Uzbekistan utan det var allmänt känt att hon var en seriös affärskvinna med kontakter och inflytande inom flertalet affärsområden. Mer specifikt har Serkan Elden nämnt ett samriskbolag (joint venture) som hon hade med Coca Cola vilket han sedan tidigare hade kännedom om efter att ha varit involverad i flera affärsprojekt med Coca Cola i regionen. Vidare framgår av Serkan Eldens uppgifter att deras konsult, Talgat Dairbekovs efterforskningar, som han tror denne gjorde på webbsidor i Centralasien, antydde att Gulnara Karimova var associerad med den grupp investerare inom telekom som Fintur sedan gjorde affärer med.

97. Den turkiska advokaten Tolga Ismen, som var med och förhandlade fram MCT-affären, har berättat att han i samtal med Serkan Elden och Talgat Dairbekov under

våren 2007 fått information, som han tror kom från Talgat Dairbekov, att presidenten hade tilldelat sina döttrar branscher för vilka de hade ansvar och att Gulnara Karimova hade tilldelats telekom.

98. Enligt tingsrätten klargör inte Tolga Ismens uppgifter vilken offentlig roll, om ens någon, som Gulnara Karimova innehaft och agerat inom. När det gäller bevisvärdet av de uppgifter som Serkan Elden och Tolga Ismen refererat till i fråga om Gulnara Karimova ska framhållas att de tycks härröra från okända sökningar som Talgat Dairbekov enligt uppgift gjort på webbsidor i Centralasien. I det sammanhanget ska nämnas att åklagaren i ett sent skede av processen valde att återkalla förhöret med Talgat Dairbekov. Utgångspunkten är därmed att uppgifterna kommer från googlesökningar som inte går att kontrollera eller få bekräftade. Bevisvärdet av uppgifterna enskilt får därmed anses obefintligt.

99. Hande Apaydin var medarbetare inom finansavdelningen och ansvarig för internkontroll på Fintur under tidsperioden 2006 till maj 2007 då hon blev chef för M&A och affärsutveckling. Av hennes uppgifter framgår att det fanns rykten om att presidenten delegerat telekom i Uzbekistan till Gulnara Karimova, som hade inofficiell kontroll och utövade informellt inflytande över denna sektor. Enligt Hande Apaydin kom informationen från Nurlan Sargaskayev och Talgat Daribekov, Serkan Eldens övriga nätverk i Uzbekistan och Svante Cornells rapport.

100. Vid värderingen av hennes uppgifter ska särskilt noteras att hon inför förhören i den amerikanska utredningen år 2016 fick tillgång till tre pärmar med dokument. Hande Apaydin har bekräftat att hon utan det materialet inte hade kommit ihåg mycket från år 2007; omständigheter som påverkar bevisvärdet av de uppgifter hon har lämnat eftersom det inte går att avgöra var informationen hon berättat om härrör ifrån.

101. Till det kommer att de uppgifter Hande Apaydin hänför sig till i vart fall delvis tycks vara samma uppgifter som värderats ovan i Frederick Starrs rapport och Serkan Eldens och Tolga Ismens förhör. Det kan sammantaget konstateras att ingen annan konkret upphovskälla finns angiven till ryktet att president Islam Karimov tilldelat Gulnara Karimova telekomsektorn än Talgat Dairbekovs sökningar på webbsidor i Centralasien. Hande Apaydins uppgifter saknar sammantaget egentligt bevisvärde för åklagarens påstående att Gulnara Karimova haft en sådan offentlig befattning eller ställning inom telekomsektorn i Uzbekistan att hon faller in under den mutbara krets som åklagaren gjort gällande.

102. Coscoms tidigare vd, Abraham Smith, har också vittnat om att han uppfattade Gulnara Karimova som en affärskvinna med många affärsintressen bl.a. i telekombranschen. Men han har också sagt att Fatullah Abdullahev, som var aktieägare och anställd i Coscom och tidigare telekomminister i Uzbekistan, efter ett möte med Aripov lämnat information om att ministeriets stränga behandling av Coscom berodde på att Gulnara Karimova ville klämma åt Coscom.

103. Enligt tingsrätten pekar Abraham Smiths uppgifter på att Gulnara Karimova utövat inflytande på telekommyndigheten, men klargör inte i vilken roll eller på vilket sätt hon har gjort det. Som konstaterats ovan saknar det betydelse att Gulnara Karimova inom ramen för informella strukturer utövat inflytande på myndigheter så länge det inte går att bevisa att hon agerat i sådan offentlig ställning som åklagaren påstått.

104. Den omständigheten att Gulnara Karimova hade ägarintresse i samtliga verksamma telekombolag i Uzbekistan där i allt väsentligt samma upplägg använts och liknande avtal ingåtts med hennes bolag Takilant och Swisdorn är i sig inte av bevisbetydelse för Gulnara Karimovas tillhörighet till den påstådda personkretsen av mutbara personer.

105. Omständigheten att beslut om tillstånd från telekommyndigheten ibland har lämnats efter ansökan utan, som det ger intryck av, prövning är däremot av bevisbetydelse och kan sägas indirekt ha ett bevisvärde för åklagarens påstående. Förhållandet kan emellertid även ha andra alternativa förklaringar än att Gulnara Karimova p.g.a. offentlig anställning eller förtroendeställning skött dessa angelägenheter inom telekommyndighetens ansvarsområde, t.ex. att Gulnara Karimova som privat uppdragstagare bedrivit lobby-liknande verksamhet som gått ut på att påverka offentliga funktionärer att fatta ett visst beslut, vilket inte är straffbart som bestickning att betala för. Däremot kan Gulnara Karimova ha gjort sig skyldig till andra brott beroende på de metoder som använts för påverkan. Det kan exempelvis röra sig om otillbörliga påtryckningar i form av utpressningshot eller ockermetoder i förhållande till den offentlige funktionären, vilket kan aktualisera ansvar för utpressning respektive ocker.

106. Journalisten Elin Jönsson, specialiserad på Ryssland och de forna östländerna har, grundat på en bild som hon fått förmedlad till sig av personer i det uzbekiska samhället, vittnat om att Gulnara Karimova var en affärskvinna med en väldigt stor grupp människor omkring sig som skyddade henne och skötte affärerna, att Gulnara Karimova hade hand om media, nattklubbar, telekom, gas etc. medan Lola Karimova hade hand om importsektorn, att det generellt ansågs vara Gulnara Karimova som hade inofficiell kontroll över telekom, att hon, när hon drev en nattklubb och caféer, med hjälp av sin vaktstyrka såg till att alla andra konkurrenter fick stänga samt att det kan beskrivas som en maffiaverksamhet, som inte hade med någon formell roll att göra, där människor hotades så de blev rädda.

107. Det kan konstateras att Elin Jönssons vittnesmål bygger på information från andra inte namngivna personer. Oaktat att bevisvärdet av sådana uppgifter är lågt kan konstateras att uppgifterna inte talar för åklagarens påstående, dvs. att Gulnara Karimova agerat i en offentlig ställning inom telekomsektorn som gör att hon därmed tillhör den mutbara personkretsen. Istället talar uppgifterna för den

alternativa tesen att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna samt att otillbörliga metoder och påtryckningar kan ha förekommit.

108. Så långt kan konstateras att central bevisning saknas i målet som kunnat belysa avgörande omständigheter för påstådd brottslighet kring affärerna på mottagarsidan i Uzbekistan. I stället har utredningen kommit att grunda sig i uppgifter som en konsult, enligt vad som framkommit, googlat upp på centralasiatiska webbsidor om Gulnara Karimova och som sedan fått spridning i mejl och bland förhörspersoner samt därtill allmänna rykten om Gulnara Karimovas roll i Uzbekistan och särskilt i huvudstaden Tjaskent.

Uppgifter i svar på ansökan om rättslig hjälp i brottmål från Uzbekistan

109. Mot åklagarens påståenden i fråga om Gulnara Karimovas tillhörighet till personkretsen med funktioner inom telekomsektorn och för den alternativa tesen talar vidare vad som framkommit i uzbekiska svar på ansökan om internationell rättslig hjälp i brottmål från åklagaren. Tingsrätten redovisar svaren översiktligt i det följande.

110. Av uzbekiska svar den 10 maj 2017 och den 19 juni 2017 framgår i huvudsak följande.

111. Utredning pågår beträffande Gulnara Karimova misstänkt för bedrägeri, olaglig försäljning av radiofrekvenser och nummerblock till telekomföretag, brott mot tullagstiftningen m.m. Bekhzod Akhmedov var ansvarig för telekomprojekt i en organiserad grupp som bedrev brottslig verksamhet bestående av Sodikov och Madumarov, som assisterades och kontrollerades av Gulnara Karimova, med s.k. offshore-bolag som Madumarov bildat i namnet Swisdorn och Avakyan bildat i namnet Takilant, dit pengarna från de kriminella aktiviteterna gick. Gulnara Karimova kunde genom att utnyttja sin status ge tillstånd till medlemmarna i den

organiserade gruppen att verka i hennes namn vid kontakter med befattningshavare på statliga myndigheter. Förhandlingar med UzACI och andra genomfördes av Bekhzod Akhmedov, som är internationellt efterlyst för sin inblandning. Teleson Mobile LLC är ett annat pseudo-bolag skapat av den organiserade kriminella gruppen för att illegalt ta emot och sälja frekvenser och nummerblock. Tilldelning av frekvenser och nummerblock till en fiktiv juridisk person som Teleson, som inte i praktiken bedrev någon verksamhet på telekommunikationsområdet, genomfördes i strid med lagstiftningen. Tjänstemän har assisterat i denna hantering. Alla visste att Gulnara Karimova var presidentens dotter. Bekhzod Akhmedov kanske använde hennes namn i kontakten med tjänstemän för att utöva påtryckningar på dem. Kanske satte det press på tjänstemännen. För att kunna utreda detta måste det bli känt vilka tjänstemän Bekhzod Akhmedov kontaktade.

112. Utan Bekhzod Akhmedovs medverkan är det inte möjligt att identifiera skyldiga tjänstemän och göra rättsliga bedömningar av deras agerande. Eftersom det inte gått att fastställa vilka konkreta medarbetare vid UzACI och dess strukturer som haft kontakt med Bekhzod Akhmedov och som medverkat till att den organiserade gruppen tilldelades frekvenser på ett olagligt sätt har några förhör inte kunnat hållas. Brottsmisstankar talar för brott i tjänsten såsom behörighetsmissbruk eller överskridande av behörighet. De kan inte genom utredningen bekräftas eller avfärdas att statliga tjänstemän mottagit någon form av belöning. Tilldelningen till Teleson har skett utan att rätt till det förelegat där makt olagligt tagits från det statliga organet. Det är en illegal hantering. Det är skälet till att handlandet inte kvalificeras som mutbrott beträffande Gulnara Karimova och andra medlemmar av den organiserade kriminella gruppen eftersom de inte hade någon sådan officiell makt. Om Gulnara Karimova och hennes medhjälpare skulle haft möjlighet till ovillkorlig kontroll över tilldelningen av frekvenser står det klart att det inte funnits något behov av att bilda och gå vägen via Teleson.

113. I svaret från maj 2017 anges att uppgifterna i det tidigare svaret som lämnats av Uzbekistan år 2012/2013 där det anförts att allt skett lagenligt stämmer på så sätt att tilldelning av frekvenser och nummerblock skedde på ett formellt korrekt sätt med alla nödvändiga dokument inlämnade och avgifter betalda. I svaret från juni 2017 ändras detta till att tilldelningen inte skedde på formellt korrekt sätt.

114. Enligt åklagaren måste försiktighet iakttas när det gäller att bedöma uppgifter som kommer från Uzbekistan p.g.a. sättet att utöva makt i landet och p.g.a. att uzbekerna nu vill ha tillbaka tillgångar som beslagtogs uppgående till motsvarande tio miljarder kronor.

115. Tingsrätten konstaterar att uppgifterna inte talar för åklagarens påståenden om att Gulnara Karimova haft en offentlig ställning som gör att hon faller in under kretsen av mutbara personer enligt svensk lagstiftning. Tvärtom. Även med beaktande av att försiktighet ska iakttas vid värdering av uppgifter från Uzbekistan finner tingsrätten att uppgifterna har bevisvärde i en för de tilltalade förmånlig riktning vid rimlighetsbedömningen av den alternativa tesen, särskilt i fall dessa stöds av annan bevisning. Med hänsyn till att Elin Jönssons uppgifter i vart fall på ett generellt plan ger sådant stöd i det att hon beskrivit en maffiaverksamhet där människor hotades så att de blev rädda finner tingsrätten grundat på vad som sammantaget framkommit att den alternativa tesen innebärande att Gulnara Karimova agerat som affärskvinna med ibland otillåtna medel får bedömas om rimlig.

116. Tingsrätten övergår härfter till att pröva bevisverkan som enligt åklagaren föreligger i nu relevant avseende av utfallet i de rättsliga förfaranden som ägt rum i Schweiz, USA och Nederländerna.

Bevisverkan av utländska domar m.m.

117. Av ett utdrag från en schweizisk dom den 5 november 2013 med anledning av ett överklagande av Takilant avseende beslut om överlämnande av bevis på begäran av Sverige genom internationell rättslig hjälp i brottmål framgår, såvitt nu är av intresse, följande. Särskilt med beaktande av de olika diplomatiska uppdrag som hittills har utövats av Gulnara Karimova för Uzbekistans räkning och eftersom det är ett land som styrs av hennes far, är det inte oförsvarbart att anta att Gulnara Karimova utövar en faktisk makt genom sin egen situation och att hon kan likställas med en medlem av en myndighet.

118. Tingsrätten kan konstatera att legalitetsprincipen lägger hinder i vägen för en sådan extensiv tolkning och tillämpning av svensk mutlagstiftning som framgår av det schweiziska avgörandet. I avsaknad av motsvarande tillämplig bestämmelse i svensk mutlagstiftning saknar avgörandet bevisbetydelse för tingsrättens prövning.

119. Den 20 juli 2016 meddelade en domstol i Amsterdam dom mot Takilant i bolagets utevaro avseende bl.a. medhjälp till bestickning av tjänsteman där det ansetts bevisat att Takilant tillsammans och i samförstånd med en tjänsteman, Gulnara Karimova, tagit emot aktier och en betalning från bolag 2 (enligt åklagaren dotterbolag till Telia). I utbyte har Takilant och Gulnara Karimova använt sig av sitt inflytande i uzbekiska myndighetsorgan för tilldelning av telekomlicenser. Brotsutredningen visar att tjänstemannen, Gulnara Karimova, i själva verket är ägaren och den enda verkliga förmånstagaren för Takilant samt att hon i första hand som Uzbekistans presidents dotter påverkar den uzbekiska telekommarknaden. Vidare framgår att hon varit anställd vid Uzbekistans ständiga representation vid FN i Genève.

120. Tingsrätten kan konstatera att den nederländska tillämpningen i det närmaste tycks avse s.k. handel med inflytande som utgjorde brott i svensk lagstiftning först

den 1 juli 2012. Att Gulnara Karimova i egenskap av presidentens dotter, oklart hur, utövat oegentligt inflytande på beslutsfattandet på telekommarknaden omfattades alltså inte av svensk mutlagstiftning vid den i målet aktuella tidsperioden, varför bedömningen saknar bevisbetydelse i det svenska målet. Vad avser hennes anställning vid Uzbekistans ständiga representation vid FN-kontoret i Genève behandlar tingsrätten den frågan nedan i avsnittet 6.1.5.4 Bestämda offentliga anställningar eller uppdrag inom uzbekisk utrikesförvaltning.

121. Den 21 september 2017 tillkännagavs i pressmeddelande från det amerikanska justitiedepartementet att Telia och dess uzbekiska bolag Coscom erkänt att de betalat över 331 miljoner USD i mutor till en uzbekisk regeringstjänsteman samt att Telia, för att undvika en amerikansk process med anklagelser om mutor, ingått en överenskommelse att betala 965 miljoner USD i en kombinerad straffavgift till justitiedepartementet, den amerikanska finansinspektionen (U.S. Securities and Exchange Commission (SEC)) och den allmänna åklagarmyndigheten i Nederländerna för brott mot Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) och nederländsk lagstiftning.

122. Enligt överenskommelsens faktaredovisning är parterna i avtalet ense om att Gulnara Karimova uppfyller definitionen för en "Public Official" enligt FCPA och att hon haft inflytande över beslut som fattats av UzACI och beslut som kan ha fattats av andra myndigheter exempelvis för att Telia överhuvudtaget skulle kunna etablera sig i Uzbekistan. Definitionen av "Public Official" enligt FCPA innefattar befattningshavare eller anställd hos en utrikes regering eller något departement, myndighet eller del av denna, eller en allmän internationell organisation, eller någon person som agerar i sin officiella funktion för eller för räkning av sådan regering, departement, myndighet eller del av denna, eller för eller för räkning av en sådan internationell organisation.....".

123. Försvaret har anfört att starka kommersiella skäl förelegat för Telia att ingå det aktuella avtalet. Det rör sig om ett s.k. Deferred Prosecution Agreement mellan Telia och US Department of Justice, Criminal Division, Fraud Section och US Attorneys office for the Southern District of New York den 21 september 2017. Enligt avtalet ska Telia betala 548 603 972 USD i böter. Det ekonomiska incitamentet uppgår enligt försvaret som lägst till drygt 1,4 miljarder kronor. Försvaret har bl.a. pekat på att Telias medverkan genom identifiering av vissa personer och uppgifter om dessas medverkan bedömts utgöra en förmildrande omständighet och berättigat Telia till ett avdrag. Till det kommer enligt försvaret det marknadsmässiga förhållandet att företag oftast väljer att ingå överenskommelser av aktuellt slag för att undvika de mycket stora risker ett motsatt agerande medför; att marknaden delar en sådan syn återspeglas regelmässigt i att en uppgörelse har en positiv inverkan på aktiekursen. Vidare har försvaret framhållit med anledning av innehållet i amerikansk rätt att det saknar betydelse att Gulnara Karimova inte haft anställning eller uppdrag för UzACI för att det handlande som beskrivs i faktadelen är i strid med FCPA.

124. Tingsrätten kan grundat på innehållet i överenskommelsen konstatera att de starka kommersiella skäl som förelegat för Telia att ingå avtalet och som försvaret pekat på är av stor betydelse i bevishänseende och innebär att överenskommelsen som sådan enligt tingsrätten är utan bevisverkan i målet. I sammanhanget vill tingsrätten framhålla FCPA:s vida definition av begreppet "Public Official". Tingsrätten återkommer nedan i nästa avsnitt 6.1.5.4. Bestämda offentliga anställningar eller uppdrag inom uzbekisk utrikesförvaltning till ställningstagande avseende Gulnara Karimovas anställning eller uppdrag inom utrikesförvaltningen.

6.1.5.3.3 *Sammanfattning*

125. Åklagaren har inte redovisat konkreta omständigheter av betydelse för bedömningen av om Gulnara Karimova varit offentlig arbetstagare. Det har inte

klargjorts om förhållandet varit grundat på avtal, vilket arbete Gulnara Karimova skulle prestera eller om arbetets utförande var underkastat bestämda direktiv eller kontroll. Samma sak gäller för åklagarens påstående att Gulnara Karimova agerat i en förtroendeställning. Någon uppdragsbeskrivning har inte lämnats. Frågor som på vilket sätt hon haft en förvaltande eller kontrollerande uppgift kvarstår obesvarade. Det är nödvändigt enligt bestämmelsen att Gulnara Karimova utgjort ett specialsubjekt i den meningen att hon måste ha befunnit sig i en särskild ställning. För det krävs att hon anförtrotts en viss uppgift att sköta eller övervaka. Vad för slags uppgift hon har haft har inte klargjorts. Åklagaren har istället åberopat alla tänkbara rekvisit i bestämmelsen, inklusive rättslig angelägenhet, som naturligt nog i första hand är avsedd att utföras av jurister.

126. Den utredning som presenterats har inte klargjort de vaga delar som finns i åklagarens talan i fråga om Gulnara Karimovas tillhörighet till den mutbara personkretsen. Påståendet om att hon har haft offentlig anställning eller uppdrag i en förtroendeställning inom telekom har inte kunnat bevisats. Istället har en alternativ förklaring bedömts rimlig, dvs. att Gulnara Karimova i själva verket agerat som affärskvinna inom ramen för bolag som hon haft koppling till.

127. Slutligen innefattar inte den rättsliga regleringen avseende s.k. de facto myndighetsutövning en sådan situation som åklagare har beskrivit där obehöriga personer ägnar sig åt faktisk maktutövning. Åklagarens påståenden i denna del har därmed fallit redan på rättslig grund.

128. Sammantaget kan konstateras att de brister som föreligger i utredningens robusthet, det svaga sammanvägda bevisvärdet i förening med den stora vagheten i fråga om personkretsen för det påstådda brottet och de svårigheter som till följd härav förelegat för de tilltalade att föra motbevisning leder till slutsatsen att det inte är bevisat att Gulnara Karimova varit arbetstagare eller haft förtroendeställning på sätt åklagaren har påstått.

6.1.5.3.4 *Slutsats*

129. Det är inte bevisat att Gulnara Karimova på sätt åklagaren påstått enligt 20 kap. 2 § brottsbalken tillhört en mutbar krets som arbetstagare eller uppdragstagare i en förtroendeställning inom telekomsektorn. Åklagarens påstående om att Gulnara Karimova obehörigen utövat främmande stats myndighet är inte brottsligt enligt mutlagstiftningen.

6.1.5.4 ***Bestämda offentliga anställningar eller uppdrag inom uzbekisk utrikesförvaltning***

- Utredningen har inte visat att något tjänstesamband förelegat mellan eventuella förmåner från Telia och Gulnara Karimovas befattningar, som hon enligt åklagaren innehaft inom systemet för republiken Uzbekistans ministerium för utrikes angelägenheter.
- I avsnittet redovisar tingsrätten skälen för ställningstagandet.

6.1.5.4.1 *Inledning*

130. Av en handling med information om Gulnara Karimovas befattningar inom systemet för republiken Uzbekistans ministerium för utrikes angelägenheter, som Uzbekistan lämnat till den schweiziska utredningen, och som kommit in i den svenska utredningen i slutet av september 2018 framgår, för såvitt nu är relevant, följande. Gulnara Karimova har varit dels rådgivare till minister, ledare för centrum för politiska undersökningar under tidsperioden den 18 april 2005 till den 1 februari 2008, dels vice minister för internationellt samarbete inom det kulturella och humanistiska området under tidsperioden den 1 februari 2008 till den 3 september 2008 och dels ständig företrädare för republiken Uzbekistan vid FN:s kontor och andra internationella organisationer i Genève den 3 september 2008 till den 1 september 2011.

131. Uppgifterna i den uzbekiska handlingen får stöd i vad som angetts på Wikipedia, som är en fri encyklopedi med öppet innehåll som utvecklas av sina användare, vilket betyder att vem som helst kan göra redigeringar. Med beaktande av de självklara felkällor som kan föreligga i ett sådant material är bevisvärdet vid en straffrättslig prövning av de uppgifter som finns redovisade där lågt.

132. Vad gäller bevisvärdet av uppgifterna i den uzbekiska handlingen ska framhållas att åklagaren har uppgett att information från Uzbekistan måste ”tas med en nypa salt”. Både åklagare och försvarare har pekat på olikheter över tid i de svar som lämnats från Uzbekistan på olika ansökningar om internationell rättslig hjälp i brottmål. Bevisvärdet av fakta lämnade av Uzbekistan bedöms därför enskilt vara lågt.

133. Till det kommer att det inte klarlagts om Centret för politiska undersökningar är att beteckna som något som kan anses utgöra annan sådan myndighet som hör till staten. Någon offentlig maktställning har inte kunnat fastställas. Vidare saknas allmän dokumentation om att Gulnara Karimova i behörig ordning varit utnämnd genom förordnande eller motsvarande.

134. Oaktat de brister i utredningen som finns i fråga om Gulnara Karimovas angivna befattningar inom systemet för republiken Uzbekistans ministerium för utrikes angelägenheter prövar tingsrätten det s.k. tjänstesambandet med utgångspunkt i de redovisade funktionsbeskrivningarna.

6.1.5.4.2 Rättslig reglering avseende tjänstesambandet

135. För straffansvar krävs att en förmån har samband med mottagarens utövande av sitt arbete eller uppdrag (för sin tjänsteutövning). Rekvisitet innebär att den ifrågavarande förmånen i princip ska vara inriktad på åtgärd som hör till

arbetstagarens tjänst. En uppenbar gräns för vad som kan anses utgöra tjänsteutövning är att den med mutan åsyftade åtgärden måste ligga inom huvudmannens verksamhetsområde.²⁰ Det krävs inte att förmånen har samband med en viss åtgärd inom ramen för anställningen. Den måste dock lämnas under sådana omständigheter att det finns anledning att befara att den kan påverka hur mottagaren utövar sitt arbete eller uppdrag. Den gynnande åtgärden behöver inte omfattas av mottagarens formella behörighet eller att mottagaren har till uppgift att vidta denna åtgärd. Det är tillräckligt att mottagaren i sin anställning eller uppdrag faktiskt kan utöva inflytande på åtgärden på ett sätt som främjar givarens intresse, t.ex. kan en anställd som ska bereda eller föredra ett ärende för beslut sålunda göra sig skyldig till mutbrott.

136. Det förekommer ofta att en förmån lämnas på grund av något annat förhållande mellan givaren och mottagaren än mottagarens arbete eller uppdrag. Transaktionen kan då inte anses lämnad/mottagen för tjänsteutövning. Så kan vara fallet om förmånen utgör ersättning för ett uppdrag som mottagaren åtagit sig vid sidan av anställningen eller uppdraget.

6.1.5.4.3 *Rådgivare till minister, ledare för centrum för politiska undersökningar*

137. I den uzbekiska handlingen ovan anges följande funktionella ansvarsområde för Gulnara Karimova som rådgivare till minister, ledare för centrum för politiska undersökningar:

”- utarbetande av förslag och rekommendationer inom prioriteringar för Uzbekistans utrikespolitik i medellångt och långt tidsperspektiv, och dessutom inom frågor rörande regionalt samarbete och säkerhet med hänsyn till säkerställande av Uzbekistans nationella intressen; - genomförande av analytisk övervakning av samhällspolitiska processer på den internationella arenan, förbundna med modernisering av ekonomi, utveckling av ledande teknologier och genombrytande know-how inom informationsområdet, energiområdet, det militärtekniska området och andra områden, - utarbetande och förverkligande av allmänmetodiska angreppssätt inom organisation av informations- och analysarbete vid Centret, och

²⁰ SOU 1974:37 s. 142.

dessutom rekommendationer och praktiska åtgärder, inriktade på höjande av effektivitet”.

138. Gulnara Karimovas befogenheter omfattade:

” - allmän koordination av verksamhet vid Centret; - undertecknande av dokument rörande Centrets verksamhet; - direkt deltagande i kompetenshöjande verksamhet för anställda vid Centret; - säkerställande av samarbete med informations- och analyscentra i utlandet”.

139. Tingsrätten kan konstateras att utredningen inte visar annat än att Gulnara Karimovas funktionella ansvarsområde är internationellt inriktat på Uzbekistans utrikespolitik och regionalt samarbete och säkerhet, som bl.a. avser genomförande av analytisk övervakning av samhällspolitiska processer på den internationella arenan. Verksamhetsområdet omfattar alltså inte enligt utredningen nationella telekomfrågor. Något tjänstesamband har därmed inte visats mellan eventuella förmåner från Telia och Gulnara Karimovas arbete eller uppdrag i Centret.

6.1.5.4.4 *Vice minister*

140. I den uzbekiska handlingen anges följande funktionella ansvarsområden för Gulnara Karimova som vice minister för internationellt samarbete inom det kulturella och humanistiska området:

”- utarbetande av förslag i förverkligande av utrikespolitiken inom det kulturella och humanistiska området; lösande av organisationsfrågor för evenemang (utställningar, festivaler, koncenter, konferenser, affärsflora etc.) inom det kulturella och humanistiska området, såväl i republiken som i utlandet”.

141. Befogenheterna omfattade:

”- allmän koordination av verksamhet vid den underavdelning hon hade hand om; framläggande av förslag och rekommendationer till ledningen för Ministeriet för utrikes angelägenheter inom frågor rörande förbättring av Uzbekistans samarbete inom det kulturella och humanistiska området”.

142. Som framgått ovan förutsätter tjänstesambandet att det funnits en formell möjlighet till påverkan eller inflytande i något avseende som kunnat beröra den

påstådda givaren, Telia. Så hade kunnat vara fallet om Gulnara Karimova hade suttit som minister i en regering som kännetecknades av kollegiala beslutsformer, dvs. där möjlighet till påverkan kan finnas även rörande frågor utanför det egna sakområdet. Åklagaren har emellertid inte fört någon bevisning om detta. I stället har försvaret hävdad att den uzbekiska regeringen inte, som den svenska, fattar beslut kollegialt samt att Uzbekistan inte tillämpar regelrätt ministerstyre eller ministerförvaltning, innebärande att varje minister fattar alla beslut inom sitt sakområde.

143. I avsaknad av utredning är det inte visat att Gulnara Karimova som vice minister för internationellt samarbete inom det kulturella och humanistiska området haft någon formell rätt att delta i beslut i frågor som härrört från andra departement eller ministerier och som kunnat beröra telekomfrågor. Slutsatsen blir därmed att något tjänstesamband mellan eventuella förmåner från Telia och Gulnara Karimova i positionen som vice minister för internationellt samarbete inom det kulturella och humanistiska området inte har bevisats.

6.1.5.4.5 *Ständig företrädare vid FN*

144. I den uzbekiska handlingen anges följande i fråga om det funktionella ansvarsområdet för Gulnara Karimova som ständig företrädare för republiken Uzbekistan vid FN:s kontor och andra internationella organisationer i Genève:

” - frågor om utveckling av samarbete med internationella organisationer och missioner från andra stater, som är ackrediterade i Genève; - upprättande av kontakter och stöd av ständig kontakt med officiella personer vid internationella organisation och missioner från andra stater i världen, ackrediterade i Genève, offentliga kretsar, företrädare för den diplomatiska kåren och expertsamfundet i Genève”.

145. Befattningens befogenheter omfattade:

” - allmän koordination av Den ständiga representationens verksamhet; undertecknande av dokument rörande Den ständiga representationens verksamhet; förberedande och spridning av pressmeddelande från Den ständiga representationen

till internationella organisationer och den diplomatiska kåren i Genève; genomförande av överläggningar med företrädare för olika internationella organisationer och diplomatiska missioner ackrediterade i Genève”.

146. Med beaktande av verksamhetsområdet för Gulnara Karimova som ständig företrädare för republiken Uzbekistan vid FN:s kontor och andra internationella organisationer i Genève som redovisats i den uzbekiska handlingen kan konstateras att något tjänstesamband mellan eventuella förmåner lämnade av Telia och hennes arbete eller uppdrag där inte visats.

6.1.5.4.6 *Sammanfattning*

147. Åklagaren har konkretiserat tre olika befattningar inom den uzbekiska utrikesförvaltningen med därtill hörande funktionsbeskrivningar utifrån en uzbekisk handling. Oaktat att uppgifter från Uzbekistan ska värderas med försiktighet har tingsrätten utifrån den uzbekiska informationen prövat befattningarna och funktionerna mot det s.k. tjänstesambandet som är ett av flera krav för att brott enligt mutlagstifningen överhuvudtaget kan anses föreligga. Tingsrätten har konstaterat att de redovisade befattningarna inte har någon koppling till nationella telekomfrågor och att något tjänstesamband mellan eventuella förmåner från Telia och befattningarna och funktionerna inte har visats.

6.1.5.4.7 *Slutsats*

148. Något tjänstesamband är inte visat mellan eventuella förmåner från Telia och de redovisade befattningarna och funktionerna inom uzbekisk utrikesförvaltning.

6.1.6 Bestickning i andra och tredje hand av tjänsteman/tjänstemän eller Bekhzod Akhmedov med ”annan” som mottagare

- För att det ska kunna hävdas att en eventuell förmån tillfallit eller varit avsedd att tillfalla den tjänsteman vars tjänsteutövning förmånen avser, även om den rent fysiskt överlämnats till annan, måste någon form av koppling finnas mellan mottagaren av förmånen och tjänstemannen, så att förmånen kan sägas på ett eller annat sätt gynna tjänstemannen.
- Åklagarens talan i den del den inte konkretiserats i fråga om vilka tjänstemän som avses har konstaterats inte vara bevisbar eller möjlig att pröva.
- Det saknas utredning som visar på en koppling mellan dels generaldirektören på telekommyndigheten, Abdulla Aripov och Takilant/Gulnara Karimova dels verkställande direktören för Uzdunrobita, Bekhzod Akhmedov och Takilant/Gulnara Karimova.
- I avsnittet redovisas tingsrättens överväganden för ställningstagandet.

6.1.6.1 Inledning

149. I andra hand har åklagaren bestämt den mutbara personkretsen till tjänsteman eller tjänstemän på telekommyndigheten eller vid myndighet, utan att konkretisera vilken eller vilka tjänstemän eller, förutom telekommyndigheten, vilken myndighet som avses. Att gärningspåståenden ska bestå av bevisbara förhållanden är självklart. Trots det har åklagaren inte kommit med någon tydlig precisering i fråga om mot vem han vill att tingsrätten ska pröva mutanklagelserna. Skälet till detta kan stå att finna i svaret på ansökan om internationell rättslig hjälp i brottmål från Uzbekistan där det framgår att det inte gått att fastställa vilka konkreta medarbetare vid UzACI och dess strukturer som medverkat och haft kontakt med Bekhzod Akhmedov. Med beaktande av vad som framkommit genom sakframställan och skriftlig bevisning, får emellertid åklagarna förstås så, att generaldirektören på telekommyndigheten Abdulla Aripov är en sådan tjänsteman. I avsaknad av konkretisering i övrigt är det inte möjligt för tingsrätten att pröva de i andra hand framförda påståendena på annat sätt än i förhållande till Abdulla Aripov på telekommyndigheten, vilket i denna del får anses utgöra processens yttre ram. I sammanhanget ska nämnas att i fråga om

stat är innehavare av allmän befattning på grund av förordnande eller val inte att anse som tjänstemän.

150. I tredjehandspåståendet är den mutbara kretsen väl identifierad i form av Bekhzod Akhmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdunrobota.

6.1.6.2 Rättslig reglering - Annanbegreppet

151. Begreppet ”för annan” syftar på fallet att förmånen, dvs. mutan eller den otillbörliga belöningen tillfaller någon annan än den mutade. För straffrättsligt ansvar är det inte tillräckligt att förmånen tillfaller vilken annan fysisk eller juridisk person som helst. För att det ska kunna hävdas att förmånen tillfallit eller varit avsedd att tillfalla den tjänsteman vars tjänsteutövning förmånen avser, även om den rent fysiskt överlämnats till annan, måste någon form av koppling finnas mellan mottagaren av förmånen och tjänstemannen, så att förmånen kan sägas på ett eller annat sätt gynna tjänstemannen (gynnande koppling). Det kan till exempel röra sig om att belöningen tillfaller ett företag till vilket tjänstemannen har en koppling genom att han är delägare i företaget eller på annan grund har inflytande. Det ska således vid en objektiv betraktelse kunna konstateras att tjänstemannen på ett så tydligt sätt har anknytning till mottagaren av förmånen att den i någon mening också kommer tjänstemannen till godo i någon form.²¹

6.1.6.3 Gynnande koppling i det här fallet

152. Lagkonstruktionen av det s.k. annanbegreppet innebär att det inte är möjligt att bedöma om straffrättsligt ansvar föreligger för bestickning vid påståenden om att ersättning har lämnats till anonyma tjänstemän för någon annan än dem själva.

²¹ Tingsrätten noterar i detta sammanhang att åklagaren i sitt förstahandspåstående har angett att mutan lämnats till Gulnara Karimova, men att det som påståendet har konkretiserats i strikt bemärkelse torde vara lämnande till annan, dvs. Takilant, för Gulnara Karimovas tjänsteutövning, som avses. Frågan saknar dock betydelse för prövningen ovan.

Prövningen innefattar nämligen, som framgått ovan, att ta ställning till om tjänstemannen har en sådan anknytning till mottagaren att förmånen är gynnande för tjänstemannen. Åklagarens talan i den del han inte konkretiserat sig i fråga om vilka tjänstemän han avser är därför inte bevisbar eller möjlig att pröva.

153. Vad sedan gäller generaldirektören på telekommyndigheten Abdulla Aripov, med annan som mottagare, kan konstateras att det inte har presenterats någon utredning som visar på någon gynnande koppling mellan honom och Takilant, som mottagit de i åtalet aktuella utbetalningarna eller, för den delen, Gulnara Karimova.

154. Inte heller beträffande Bekhzod Akhmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdunrobita, med annan som mottagare, har det presenterats någon utredning som visar på någon gynnande koppling mellan honom och Takilant eller Gulnara Karimova.

155. I avsaknad av denna koppling uppfylls inte den allmänna förutsättningen att det ska vara visat att eventuella förmåner i transaktionerna ska ha gynnat Abdulla Aripov eller Bekhzod Akhmedov. I sammanhanget ska framhållas att gynnande inte innefattar att Abdulla Aripov eller Bekhzod Akhmedov känt allmän tillfredsställelse – eller undgått att känna obehag – till följd av eventuella förmåner, utan att själv konkret ha fått något utbyte av sådana förmåner vare sig direkt eller indirekt. I svensk rätt kan ett handlande grundat på sådana omständigheter däremot innebära att en tjänsteman gör sig skyldig till tjänstefel.

6.1.6.4 Sammanfattning

156. Åklagarens talan i den del han inte konkretiserat sig i fråga om vilken tjänsteman eller vilka tjänstemän han avser är inte bevisbar eller möjlig att pröva.

157. Det saknas utredning i målet som visar på en gynnande koppling mellan generaldirektören på telekommyndigheten, Abdulla Aripov eller verkställande direktören för Uzdunrobita, Bekhzod Akhmedov och Takilant eller Gulnara Karimova.

6.1.6.5 Slutsats

158. Det är inte bevisat att muta eller annan otillbörlig belöning lämnats enligt åtalpunkterna 1–5 för tjänsteutövningen till tjänsteman eller tjänstemän på telekommyndigheten eller vid myndighet, eller till Bekhzod Akhmedov, i tjänsteutövningen som verkställande direktör för bolaget Uzdunrobita, men för att komma annan, i detta fall Gulnara Karimova, till del.

6.1.7 Sammantagen straffrättslig bedömning

- De objektiva rekvisiten för bestickning är inte uppfyllda. Det finns därmed inte anledning för tingsrätten att granska de åtalades berättelser och den bevisning de åberopat.- De tilltalade frikänns från åtalen för grov bestickning.

159. Vid prövningen av en straffrättslig ansvarstalan får brister i utredningens robusthet och en vag konkretion i gärningsbeskrivningen av det slaget som redovisats ovan till följd att åklagaren får särskilda svårigheter att visa sina gärningspåståenden. På grund av vad som sålunda är utrett – och särskilt mot bakgrund av vad som nyss har sagts om den betydelse för åtalen som den bristande konkretionen i gärningsbeskrivningen har – finner tingsrätten sammanfattningsvis att den bevisning som åklagaren har åberopat till stöd för åtalen inte är tillräcklig för att beviskravet ska vara uppfyllt. Det innebär att tingsrätten anser att centrala objektiva rekvisit för bestickningsbrottet som personkrets, tjänstesamband och med ”annan” som mottagare inte är uppfyllda.

160. Vid den bedömningen finns inte anledning för tingsrätten att gå vidare i sin prövning av övriga brottsrekvisit och överväga om transaktionerna innehållit en förmån och om den i så fall varit otillbörlig. Inte heller finns anledning att granska de åtalades berättelser och den bevisning de åberopat. De tilltalade ska alltså frikännas från åtalen för grov bestickning.

6.1.8 Åtalets nerlagda del

161. Åklagaren har lagt ner åtalet i åtalspunkt 1 beträffande Lars Nyberg på den grund att tillräckliga skäl för att Lars Nyberg är skyldig till brott inte föreligger.

162. Lars Nyberg har yrkat frikännande dom.

163. Frikännande dom ska därför meddelas.

6.2 Förverkande i mål B 12203-17

164. Med hänsyn till utgången i ansvarsdelen i mål B 12201-17, och då brott på sätt åklagaren påstått som grund för förverkande inte heller i övrigt är visat, ska yrkandet om förverkande lämnas utan bifall.

6.3 Rättegångskostnader

6.3.1 Inledning

165. Frikännande dom har meddelats mot de tre tilltalade. Samtliga tilltalade har anlitat privata försvarare och yrkat ersättning för försvararkostnader, samt för

inställesekostnader och för eget arbete i ett fall. Talan om förverkande mot Telia har ogillats och Telia har yrkat ersättning för sina ombudskostnader.

166. Enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken kan rätten besluta att den tilltalade ska få ersättning av allmänna medel för sina kostnader för försvarare och för bevisning under förundersökningen och rättegången, under förutsättning att kostnaderna har varit skäligen motiverade för att den tilltalade ska kunna ta tillvara sin rätt. Av andra stycket i samma bestämmelse och 7 § i förordning (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. följer att den tilltalade även kan få ersättning för sin inställelse inför rätten i form av reseersättning och traktamente.

167. Bestämmelsen i 31 kap. 2 § rättegångsbalken kan tillämpas även i fråga om rättegångskostnader för en part mot vilken en talan om förverkande riktats (jfr. NJA 2016 s. 714).

168. Försvaret har lagt ned ett omfattande arbete i målet och rättegångskostnaderna uppgår till betydande belopp. Åklagaren har yttrat sig över ersättningsanspråken och anført att ersättningarna i vissa delar bör sättas ned. De tilltalade har i sin tur yttrat sig samt vidhållit framställda kostnadsyrkanden.

169. Målet har varit omfattande och förundersökningen har pågått sedan hösten 2012. Åtal väcktes i september 2017. I tingsrätten har utöver huvudförhandlingen ett förberedande sammanträde hållits med parterna för att planera rättegången. Huvudförhandlingen har pågått under 42 förhandlingsdagar. Effektiv förhandlingstid (exklusive pauser) för huvudförhandlingen uppgår till cirka 164 timmar.

170. Innan respektive kostnadsyrkande prövas vill tingsrätten framhålla följande. Försvarna har ifrågasatt utredningens robusthet och sökt klarläggande av åklagaren i de delar som gärningsbeskrivningen varit vag och oklar. Åklagaren har,

som det verkat, bedrivit kompletterande förundersökning parallellt och inkommit med ett stort antal kompletteringar under huvudförhandlingens gång. Förundersökningsmaterialet har stora brister i det att innehållsförteckningar i flera förundersökningsprotokoll saknas och samma sidor förekommer i flera olika förundersökningsprotokoll. Vidare förekommer dokument i flera olika versioner. I några fall har noterats att avtal i delar bestått av en blandning av utkast och slutligt material. Det har sammantaget lett till att förundersökningen är svåröverskådlig och svår att ta till sig. Allt detta får naturligtvis betydelse för bedömningen av om det antal timmar som försvaret har fått lägga ner varit motiverat eller inte.

171. Som nämns ovan har det varit fråga om ett relativt stort brottmål som avsett större internationella affärer, förhållanden i Uzbekistan och andra länder samt internationella avgöranden kopplat till en svårtillämpad äldre svensk korruptionslagstiftning med vad som gäller i fråga om straffrättsligt ansvar i ett större internationellt företag. Såväl åklagare som försvarare har också varit mycket drivande i att ta fram underlag och parterna har åberopat en omfattande skriftlig bevisning. Med hänsyn till målens beskaffenhet bedömer tingsrätten att de tilltalade och Telia får anses ha haft fog för att anlita särskilt kvalificerade försvarare/ombud. Utgångspunkten är därför att den faktiska kostnaden för försvararen/ombudet ska ersättas, förutsatt att den är skälig enligt allmänna sysslomansrättsliga principer (NJA 2015 s. 62).

172. Av arbetsbeskrivningarna från försvararna har framgått att visst arbete avsett åtgärder som varit hänförliga till utredningar i andra länder, främst USA men även t.ex. en rysk begäran om rättslig hjälp och förhör i Schweiz; Telias interna utredningar; försäkringsfrågor; och deltagande i olika mediesammanhang. Det är av arbetsbeskrivningarna inte möjligt att närmare utläsa tidsåtgången för dessa åtgärder eller i vilken omfattning åtgärderna har varit nödvändiga för att tillvarata de tilltalades rätt i den svenska rättsprocessen och således ska ersättas inom ramen för den svenska rättegången. Av Olli Tuohimaas kostnadsanspråk framgår att 47 213 kr

har ersatts av schweiziska myndigheter och dragits ifrån yrkat belopp. Försvararna har vidare uppgett att vissa kontakter med amerikanska advokater har varit nödvändiga för tillvaratagandet av klienternas rätt. Det ifrågasätts inte av tingsrätten, men större delen av oklarheterna som beskrivits ovan kvarstår. Dessa oklarheter får falla tillbaka på den som begärt ersättningen. En skälig uppskattning mot ovanstående bakgrund och de ingivna arbetsredogörelserna är att åtgärder som inte varit nödvändiga för att tillvarata de tilltalades rätt inom den svenska rättsprocessen åtminstone tagit fem procent av den totala arbetstiden i anspråk. Ersättningen för försvararkostnader för respektive tilltalad ska därför sättas ned motsvarande fem procent av arvodet till försvararna, efter avdrag för utlägg och eventuella andra nedsättningar.

173. Av kostnadsyrkandena har framgått att kostnaderna för de tilltalade i huvudsak redan har ersatts av försäkringsbolag. Dock har de tilltalade uppgett att försäkringsvillkoren innebär skyldighet för dem att yrka ersättning för rättegångskostnaderna vid frikännande dom, om så inte sker inträder återbetalningsskyldighet, och att om de tilldöms ersättning har de en skyldighet att återbära beloppet till försäkringsbolaget. Under dessa förhållanden måste kostnaderna anses som rättegångskostnader för de tilltalade som kan ersättas enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken.

174. Med detta konstaterat övergår tingsrätten till att pröva kostnadsanspråken för respektive tilltalad och för Telia.

6.3.2 Tero Kivisaari

175. Tero Kivisaari har företrätts av de två privata försvararna advokaterna Leif Gustafson och Staffan Bergqvist. Total nedlagd tid uppgår till 3 093 timmar. Tingsrätten finner att nedlagt arbete, med ovan angivet undantag, får anses skäligen motiverat.

176. När det gäller den yrkade timkostnaden om 3500–4000 kr för advokaterna finner tingsrätten att denna, i ett brottmål av nu aktuellt slag, framstår som skälig enligt allmänna syssломannarättsliga principer.

177. Tingsrätten finner vidare att yrkade kostnader för rättsutlåtanden framstår som skäligen motiverade för att Tero Kivisaari skulle kunna ta tillvara sin rätt.

Åklagaren har haft invändningar mot kostnaden. Tingsrätten noterar här att de oklarheter som legat i åtalet har lämnat de åtalade i ett läge där de fått ta höjd för flera olika hypotetiska händelseförlopp. Han har därmed rätt till ersättning för kostnaderna.

178. Yrkad ersättning för inställelse, rätt summerad²², bedöms skälig och ska ersättas.

179. Tero Kivisaari ska därför ersättas enligt sitt yrkande, rätt summerat, efter avdrag med fem procent av arvudet till försvararna.

6.3.3 Olli Tuohimaa

180. Olli Tuohimaa har under huvudförhandlingen företrätts av två privata försvarare och ett biträde nämligen advokaterna Hans Strandberg och Olof Kullinger samt jur.kand. Erik Sundqvist. Därutöver har ett antal andra personer från försvararnas advokatbyrå engagerats i viss utsträckning. Total nedlagd tid uppgår till 3 598 timmar.

181. Tingsrätten finner sammantaget att nedlagt arbete i huvudsak får anses skäligen motiverat, dock med ovanstående samt följande undantag. Enligt tingsrätten kan det inte anses påkallat att ha fler än två försvarare närvarande under

²² Kostnadsyrkandets bifogade sammanställning summerar till 130 437 kr med angiven växelkurs.

huvudförhandlingen. Det får också anses vara advokaterna som i allt väsentligt har stått för arbetet i huvudförhandlingssalen. Tingsrätten finner därför att ersättningen i denna del bör sättas ned motsvarande 100 timmar á 1800 kr, dvs jur.kand. Erik Sundqvists närvaro under själva huvudförhandlingen ersätts inte.

182. Den yrkade timkostnaden om 1800–4200 kr finner tingsrätten som skälig enligt allmänna sysslomannarättsliga principer.

183. Olli Tuohimaa har begärt ersättning med 159 648 kr för resor och hotell under utrednings- och huvudförhandlingsperioden enligt ett bilagt underlag. Enligt 31 kap. 2 § 2 st. rättegångsbalken kan den tilltalade få ersättning för sin inställelse inför rätten. Kostnaderna för resor m.m. till möten med sina försvarare under förundersökningen ersätts således inte av allmänna medel. Begärd ersättning för resor och övernattnings i samband med huvudförhandlingen bedöms skälig. Vad gäller ersättning för kostnader för mat är dessa begränsade till 60 kr per dag enligt 4 § förordning (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. Ersättning för mat tillerkänns således endast med 60 kr per dag under huvudförhandlingens 42 dagar.

184. Olli Tuohimaa har även begärt ersättning med 358 435 kr för eget arbete för medverkan i försvarararbetet att ta fram bevisning. Såvitt framkommit har inte Olli Tuohimaa haft någon kostnad för framtagandet av bevisningen. Enligt tingsrätten utgör eget arbete ingen kostnad enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken. Det kan i sammanhanget noteras att det av 7 § förordning (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. följer att tilltalad i brottmål som är berättigad till ersättning enligt 31 kap. 2 rättegångsbalken saknar rätt till ersättning för mistad inkomst. Olli Tuohimaas begäran ska därför avslås i denna del.

185. Olli Tuohimaa ska sammanfattningsvis ersättas enligt sitt yrkande efter avdrag för jur.kand. Erik Sundqvists närvaro under huvudförhandlingen, fem procent av det

ersättningsgilla arvodet till försvararna samt ej ersättningsgilla kostnader för resor, uppehålle och eget arbete.

6.3.4 Lars Nyberg

186. Lars Nyberg har huvudsakligen företrätts av de två privata försvararna Stephane Pleijel och Cristina Bergner. Arbetet har pågått sedan 10 april 2014. Total nedlagd tid för försvaret uppgår till 2 553 timmar. Tingsrätten finner att nedlagt arbete i huvudsak får anses skäligen motiverat, med undantag för vad som angetts ovan.

187. När det gäller den yrkade timkostnaden finner tingsrätten av skäl som redovisats ovan att denna framstår som skäligen enligt allmänna syssломannarättsliga principer. Även begärda inställesekostnader bedöms skäligen och ska ersättas. Lars Nyberg ska därför ersättas enligt sitt yrkande efter avdrag med fem procent av arvodet till försvararna.

6.3.5 Telia

188. Telia har företrätts av tre ombud: advokaterna Andreas Steen och Johan Skog samt jur.kand. Lisa Ejelöv. Ersättning begärs för 358 timmar med totalt 954 190 kr. Tingsrätten finner att nedlagt arbete får anses skäligen motiverat och timkostnaden finner tingsrätten skäligen enligt allmänna syssломannarättsliga principer.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (TR-01)

Överklagande ställs till Svea hovrätt och ges in till tingsrätten senast den 8 mars 2019.

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.